Muinsuskaitseameti majandustegevus 2004. aastal

KONTROLLIARUANNE

nr OSIII-2-6/05/70
13.07.2005

Muinsuskaitseameti majandustegevus 2004. aastal

Tallinn
2005

Kokkuvõte

Auditi eesmärgiks oli anda hinnang Muinsuskaitseameti 2004. aasta majandustegevusele, keskendudes raamatupidamisarvestuse korraldusele, majandustehingute seaduslikkusele, finantsjuhtimise ning sisekontrollisüsteemi toimimisele.

Muinsuskaitseameti 2004. aasta eelarve oli 37,5 miljonit krooni.

Olulisemad tähelepanekud

Osa käesolevas kontrolliaruandes kajastatud puudusi tuleneb Kultuuriministeeriumi tegematajätmistest. Ministeerium ei ole kehtestanud riigi raamatupidamise üldeeskirjaga vastavuses olevat raamatupidamise sise-eeskirja, millega määrataks täiendavad nõuded ka ministeeriumi kui riigiraamatupidamiskohustuslase koosseisus olevatele üksustele. Muinsuskaitseametile on kehtestamata üldeeskirja nõuetele vastav sularahakassa eeskiri, kus tuleb sätestada kassa maksimaalne limiit ning kassa inkasseerimise, dokumenteerimise, inventeerimise ja turvanõuded. Samuti on alates 01.05.2004. a kehtestamata kultuuriväärtuste väljapoole Eesti territooriumi viimise reeglid, mis aitaksid kindlustada rahvusliku kultuuripärandi säilimise ja tagaksid kultuuriväärtuste püsimise riigis ning annaks Muinsuskaitseametile seadusliku aluse kultuuriväärtuste väljaveo lubade väljastamiseks ning selleks teostatud ekspertiiside eest tasu võtmiseks.

Auditiga selgus, et Muinsuskaitsemeti sisekontrollisüsteem ei toimi tagamaks varade säilimist:

- põhivara inventuure aruandeaastale eelneva kaheksa aasta jooksul korraldatud ei olnud, 2004. aasta aastainventuur toimus alles 2005. aasta jaanuaris-veebruaris;
- väheväärtusliku vara arvestus oli ainult 2004. aasta kohta ning see ei olnud kõikehõlmav;
- riigivararegistri ja ameti põhivararegistri andmed olid osaliselt erinevad;
- mitmed ekspertiisitasude vastuvõtmise algdokumendid olid vormistatud mitu kuud varasema kuupäevaga, kui raha tegelikult ameti kassasse laekus.

Ruumide rendile andmisel ei olnud rakendatud kõiki võimalusi maksimaalse tulu saamiseks.

Amet on kirjastanud raamatuid ning muid trükiseid, nende üle puudus nõuetekohane arvestus, neid müüdi alla omahinna ja osaliselt jagati tasuta.

Tulu riigilõivudest, trahvidest ja sunnirahast arvestati raamatupidamises kassapõhiselt nõutud tekkepõhise arvestuse asemel. Seetõttu puudub raamatupidamises ülevaade, kui palju neid tulusid tegelikult pidi laekuma, kui palju on raha saadud ja kui palju on veel raha saamata. Samuti puudus arvestus, kui palju on aasta lõpu seisuga tegemata riigilõivuga maksustatavaid toiminguid ja kui palju on nende toimingute eest riigilõivu ette saadud.

Mitmel juhul oli amet sõlminud lepinguid mälestiste restaureerimiseks ettevõtjatega, kellel puudus tööde tegemiseks ameti poolt väljastatud tegevusluba. Amet on aktsepteerinud mitmel juhul väljaantud toetuste kasutamise aruandeid, kus teostatud tööd ja muud toetuse saaja tegevused ei vasta sõlmitud lepingu tingimustele. Sõlmitud lepingud ei taga antud toetuste sihipärast kasutamist, puuduvad sätted juhuks, kui tuvastatakse lepingutingimuste rikkumine, saadud raha mittesihipärane kasutamine jms.

Mitmed tuvastatud puudused kõrvaldati auditi käigus.

Peamised ettepanekud

Kultuuriministrile

- Tagada Kultuuriministeeriumi valitsemisala asutustele ühtse raamatupidamise sise-eeskirja ja Muinsuskaitseameti sularahakassa eeskirja väljatöötamine ja rakendamine.

- Kiirendada kultuuriväärtuste kaitset puudutava seaduseelnõu väljatöötamist.

- Otsustada, milliseid trükiseid Muinsuskaitseameti poolt kirjastatuna vajab muinsuskaitsealane tegevus ning kas teaduslike monograafiate väljaandmine peaks olema Muinsuskaitseameti ülesandeks.

Muinsuskaitseameti peadirektorile

- Täiendada Muinsuskaitseameti sisekontrollisüsteemi selliselt, et oleks tagatud

  - raha liikumise kõikehõlmav dokumenteerimine, arvestus ja allesoleku perioodiline ning erakorraline kontroll;

  - iga-aastane inventuuride tegemine;

  - mälestistel teostatavate tööde tellimine isikutelt, kellele amet on väljastanud tegevusloa.

- Täiendada raamatupidamise sise-eeskirja selliselt, et oleks tagatud väheväärtusliku vara arvestus ja säilimine.

- Viia riigivararegistri andmed vastavusse tegelike andmetega.

- Võtta kasutusele infosüsteem (analüütiline arvestus), milles kajastuksid klientide ja kuupäevade kaupa nii lõivudega maksustatud toimingud kui ka laekumised.

- Nõuda raamatupidamiselt trahvide ja sunniraha tulude tekkepõhist arvestust ja nende nõuete arvestamiseks vastava analüütilise arvestuse sisseviimist, selleks kohustada väärtegusid menetlevaid ning sunniraha nõudmist korraldavaid ametiisikuid esitama sunnivahendite rakendamise dokumentide koopiad raamatupidamisele.

- Täiendada ja täpsustada toetuste saajatega sõlmitava lepingu vormi selliselt, et oleks sätestatud sanktsioonid lepingutingimuste rikkumisel ning välistatud lepingusätete mitmeti tõlgendamine.

***

Kultuuriministeeriumi kantsler nõustus oma vastuskirjas enamiku Riigikontrolli ettepanekutega. Kantsler teatas, et Muinsuskaitseameti kirjastatud trükiste osas peab olema välja töötatud reeglistik, mis peaks sisaldama trükiste valiku kriteeriume ja peadirektori kinnitatud trükise eelarveprojekti, kus peaks olema välja toodud kavandatava trükise maht, illustratsioonide arv ning maksumus, autoritasud, trükikulud ning väljaandmise eest vastutav töötaja. Ta on seisukohal, et trükiste jooksev arvestamine ja turustamine tuleb ametisiseselt reguleerida ning trükiste müük ja sellega seotud erinevad hinnatasandid otsustena fikseerida.

Muinsuskaitseameti peadirektori asetäitja teaduse alal peadirektori ülesannetes nõustus oma vastuses samuti suurema osa Riigikontrolli järelduste ja ettepanekutega ning esitas rakendatavate abinõude plaani, millest nähtub, et amet on asunud täiustama raamatupidamisarvestuse korraldust ja sisekontrollisüsteeme.

Sisukord

SISSEJUHATUS **5**

Valdkonna ülevaade **5**

Auditi iseloomustus **7**

1. RAAMATUPIDAMISARVESTUSE KORRALDUS JA SISEKONTROLL **9**

1.1. Varade arvestus **9**

1.1.1. Kassa- ja pangatehingute arvestus 9
1.1.2. Põhi- ja väheväärtuslike varade arvestus 11

1.2. Tulud **12**

1.2.1. Tulud majandustegevusest 12
1.2.2. Tulud riigilõivudest 16
1.2.3. Tulud trahvidest 18
1.2.4. Muud tulud 19

1.3. Tegevuskulud **19**

1.3.1. Kinnismälestiste avarii-, restaureerimistööde ja pühakodade programmi raha kulutamine 19
1.3.2. Personalikulude arvestus 22
1.3.3. Majandamiskulude arvestus 22
1.3.4. Maksukohustused 23

1.4. Muud tähelepanekud **24**

2. EELARVE PLANEERIMINE JA TÄITMINE **25**

2.1. Eelarvestamine **25**

2.2. Eelarve täitmine **25**

KULTUURIMINISTEERIUMI KANTSLERI JA MUINSUSKAITSEAMETI PEADIREKTORI ASETÄITJA TEADUSE ALAL PEADIREKTORI ÜLESANNETES JA VASTUSED **27**

Sissejuhatus

Auditi eesmärk: anda hinnang Muinsuskaitseameti 2004. aasta majandustegevusele, keskendudes raamatupidamise arvestuse korraldusele, majandustehingute seotusele asutuse põhitegevusega ning tuues välja olulisemad tähelepanekud tehingute seaduslikkuse, finantsjuhtimise ja sisekontrollisüsteemi toimimise kohta.

Auditeeritud asutus: Muinsuskaitseamet.

Auditeeritud periood: 2004. aasta.

Auditirühma liikmed: auditijuht Sale Ajalik, vanemaudiitor Merike Starovoitov ja audiitor Ivika Vispel.

Valdkonna ülevaade

Muinsuskaitseameti tegevuse lühiülevaade

Muinsuskaitseamet (edaspidi ka amet) on Kultuuriministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus, mis on moodustatud Vabariigi Valitsuse 16.07.1993. a määruse nr 226 kohaselt.

Põhimääruse kohaselt on Muinsuskaitseamet valitsusasutus, millel on juhtimisfunktsioon muinsuskaitse alal ja mis teostab riiklikku järelevalvet ning kohaldab riiklikku sundi seaduses ettenähtud alustel ja ulatuses.[1]

Ameti tegevust suunab ja koordineerib Kultuuriministeerium. Teenistuslikku järelevalvet ameti ja selle ametiisikute tegevuse seaduslikkuse ja otstarbekuse üle teostab kultuuriminister.[2]

Ameti põhiülesanne on muinsuskaitsetöö korraldamine, riikliku järelevalve teostamine mälestiste ja muinsuskaitsealade üle, kultuurimälestiste riikliku registri pidamine ning kultuuriväärtuste väljaveo taotluste läbivaatamine.[3]

Muinsuskaitseametile pandud muinsuskaitsealased riiklikud kohustused Tallinnas, mis tulenevad muinsuskaitseseadusest ja teistest õigusaktidest, on Tallinna Linnavolikogu ja Muinsuskaitseameti vahel sõlmitud halduslepingu[4] kohaselt üle antud Tallinna Kultuuriväärtuste Ametile. Halduslepingust tulenevalt peab Tallinna Kultuuriväärtuste Amet tulemuslikult korraldama kultuurimälestiste säilimise ja kaitse Tallinna linnas. Järelevalvet Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti tegevuse üle lepingu ja muinsuskaitsealaste õigusaktide täitmisel teostab Muinsuskaitseamet.

Muinsuskaitseametil on Tallinnas kaks hoonet: Uus 18, kus asub juhtkond, üldosakond ja restaureerimisosakond, ning Pikk 2 (Pikk 2 / Rataskaevu 1 / Voorimehe 9), kus asub registri- ja järelevalveosakond ning kus on ka ameti raamatukogu ja arhiiv. Maakondades töötavad järelevalveosakonna vaneminspektorid, kelle tööruumid on renditud maavalitsustelt või äriühingutelt.

Muinsuskaitseameti struktuur ja juhtimine

Muinsuskaitseametit juhib peadirektor, kelle nimetab ametisse ja vabastab ametist kultuuriminister.[5] Peadirektor juhib ameti tööd, vastutab ameti tegevust korraldavate õigusaktide täpse ja otstarbeka täitmise eest ning annab aru kultuuriministrile.[6]

---

[1] Kultuuriministri 28.03.2002. a määrus nr 6, § 1
[2] Kultuuriministri 28.03.2002. a määrus nr 6, § 5
[3] Kultuuriministri 28.03.2002. a määrus nr 6, § 7
[4] Haldusleping "Muinsuskaitsealaste riiklike kohustuste täitmise kohta Tallinnas", sõlmitud 22.10.2003. a
[5] Kultuuriministri 28.03.2002. a määrus nr 6, § 11

Muinsuskaitseameti peadirektori kohusetäitjaks on alates 2004. aasta jaanuarist Agne Trummal.

Ametil on üld-, registri-, restaureerimis- ja järelevalveosakond. Osa järelevalveosakonnas töötavatest ametnikest on piirkondlikud (Harjumaa, Lääne- ja Hiiumaa, Lääne-Virumaa, Ida- Virumaa, Saaremaa, Raplamaa, Järvamaa, Tartumaa, Jõgevamaa, Põlvamaa, Võrumaa, Viljandimaa, Valgamaa, Pärnumaa) vaneminspektorid.

Muinsuskaitseamet on ka Muinsuskaitse Nõukogu teenindavaks üksuseks. Muinsuskaitseseaduse[7] järgi on Muinsuskaitse Nõukogu Kultuuriministeeriumi juures tegutsev nõuandev kogu, kuhu kuuluvad eksperdid ajaloo, arheoloogia, etnoloogia, arhitektuuri, restaureerimise, kunsti- ja teadusajaloo alalt. Nõukogu tegutseb põhimääruse alusel.[8] Nõukogu koosseisu kinnitab kultuuriminister neljaks aastaks.[9] Muinsuskaitse Nõukogu teeb ettepanekuid ja annab arvamusi kõigis muinsuskaitsealastes küsimustes. Nõukogu seisukohad on Muinsuskaitseameti ja kohalike omavalitsuste muinsuskaitsetöö kavandamise ning muinsuskaitse põhimõtete väljatöötamise soovituslikuks aluseks.[10]

Muinsuskaitse Nõukogu juures tegutseb kolm alalist nõukogu – arheoloogia-[11], arhitektuuri-[12] ja kunstimälestiste[13] ekspertnõukogu. Põhimääruse kohaselt teeb nõukogu ettepanekuid ja annab arvamusi kõigis küsimustes, mis tulenevad muinsuskaitseseadusest. Nõukogu tööd tasustatakse, tasu suuruse ja maksmise korra määrab kultuuriminister. Nõukogu liikmetele makstav tasu ja muud nõukogu tegevusega seotud kulutused nähakse ette Kultuuriministeeriumi eelarves.[14]

Muinsuskaitseametit iseloomustavad finantsandmed

Tabel 1. Bilansi ja tulemiaruande kirjed

Nimetus	31.12.2003. a (kr)	31.12.2004. a (kr)
Käibe- ja finantsvara	618 375	467 046
Materiaalne põhivara	6 383 505	9 158 319
Kohustused	1 428 958	1 433 730
Netovara	5 572 922	8 191 635
Bilansimaht	**7 001 880**	**9 625 365**
Tulu eelarvest	31 314 564	36 489 227
Tulud majandustegevusest	1 570 695	2 545 844
Muud tulud		32 048
Saadud toetused asutustelt	50 258	45 057
Tegevuskulud	34 882 676	39 112 176

Allikas: Saldoandmike infosüsteem.

---

[6] Kultuuriministri 28.03.2002. a määrus nr 6, § 12
[7] Muinsuskaitseseadus, § 8 lg 1
[8] Kultuuriministri 23.10.2002. a määrus nr 15
[9] Liikmed Kaur Alttoa, Priit Herodes, Mart Kalm, Mart Keskküla, Krista Kodres, Valter Lang, Heiki Pärdi, Urve Sinijärv, Toomas Tamla (esimees), Heino Uuetalu, Trivimi Velliste (aseesimees), Helje Vernomasing
[10] Muinsuskaitseseadus, § 8 lg 4
[11] Liikmed: Boris Dubovik, Aivar Kriiska, Valter Lang (esimees), Ain Lavi, Mati Mandel, Jüri Peets, Toomas Tamla, Jaan Tamm, Heiki Valk, Aldur Vunk
[12] Liikmed: Mart Kalm, Mart Keskküla, Juhan Kilumets, Krista Kodres (esimees), Juhan Maiste, Kersti Markus, Tõnis Padu, Tiit Trummal, Heino Uuetalu
[13] Liikmed: Pia Ehasalu, Krista Kodres, Kersti Markus, Jaan Märss, Kriste Sibul, Sirje Simson, Helje Vernomasing
[14] Kultuuriministri 23.10.2002.a määrus nr 1,5 § 9

Tabel 2. Kinnitatud eelarve ja eelarve kassaline täitmine 2004. aastal (kroonides)

Nimetus	Eelarve	Eelarve kassaline täitmine	Ülekulu
Personalikulud eelarvest	6 181 100	6 181 100	
Personalikulud välisabi vahenditest	50 000	0	
Personalikulud omatuludest	235 000	345 200	
Personalikulud kokku	**6 466 100**	**6 526 300**	**60 200**
Majandamiskulud eelarvest	4 915 400	4 915 400	
Majandamiskulud välisabi vahenditest	125 000	140 700	
Majandamiskulud omatuludest	40 000	930 000	
Majandamiskulud kokku	**5 080 400**	**5 986 100**	**905 700**
Eraldised kultuurile			
Pühakodade programm[15]	9 800 000	9 800 000	
Muud kulud	3 000	3 000	
Rajatiste ja hoonete soetamine ja renoveerimine	**16 100 000**	**16 100 000**	
Muinsuskaitseameti kinnismälestiste avariirestaureerimistööd	14 800 000	14 800 000	
Muinsuskaitseameti Tartu Toomkiriku varemed	750 000	750 000	
Muinsuskaitseameti sõiduautod	100 000	100 000	
Muinsuskaitseameti infotehnoloogia	450 000	450 000	
	37 449 500	**38 415 400**	**965 900**

Allikas: Riigieelarve kassalise täitmise aruandluse andmebaas.

Auditi iseloomustus

Audit hõlmas kõiki Muinsuskaitseameti struktuuriüksusi, tuginedes peamiselt algdokumentatsiooni kontrollile ja analüütilistele protseduuridele ning asjaomaste isikute kirjalikele ja suulistele selgitustele. Vaadeldi järgmisi põhiküsimusi:

- Kuidas on korraldatud raamatupidamisarvestus, kas arvestus vastab raamatupidamise seaduse, riigi raamatupidamise üldeeskirja ja hea raamatupidamistava nõuetele? Kas ja kui suures ulatuses eksisteerivad ja toimivad sisekontrollisüsteemid?

- Kas ameti raamatupidamisarvestuses näidatud varad, nii käibe- kui ka põhivarad, tegelikult eksisteerivad ja kas varad on vajalikud asutuse põhitegevuseks ning eesmärkide saavutamiseks? Kas varadega tehtud tehingud on seaduspärased?

- Kas kõik majandustehingud on dokumenteeritud? Kas amet on näidanud oma arvestusregistrites kõikehõlmavalt teenuste osutamisest ja muudest allikatest saada olevaid tulusid?

[15] Kultuuriministri kinnitatud eelarves 2004. aastaks “Sakraalehitiste programm”

- Kas amet on teinud kulusid kinnitatud eelarve piires? Kas tehtud kulutused on seotud asutuse tegevusega ja on põhjendatud ning lähtuvad kavandatud eesmärkidest?

- Kas ja kuidas amet on korraldanud riigihanked kaupade ja teenuste ostmisel? Kas hankelepingud on sõlmitud lähtuvalt riigihanke tingimustest? Kas riigihanke korras ostetud kaubad, tööd ja teenused vastavad sõlmitud hankelepingutele?

- Kas tegevuslubade väljaandmine mälestiste uurimiseks, projektide koostamiseks, mälestiste konserveerimiseks, restaureerimiseks või remontimiseks on korraldatud kooskõlas muinsuskaitseseaduse sätetega?

- Kas tegevuslubade eest saadud riigilõivude laekumist kontrollitakse ning kas lõive kajastatakse asutuse raamatupidamises?

- Kas eraldiste ja kinnismälestiste avariirestaureerimistööde teostamiseks on sõlmitud lepingud ja kas amet kontrollib eraldiste kasutamist, kas nõutakse aruandlust ja kas aruandlus on piisav?

Riigikontroll sooritas auditi kooskõlas INTOSAI[16] auditistandarditega. Kontrolliti väljavõtteliselt algdokumente, millel põhinevad raamatupidamisarvestuses kajastuvad näitajad, analüüsiti aruannete koostamisel kasutatavaid arvestuspõhimõtteid ja juhtkonna raamatupidamislikke hinnanguid.

Auditi käigus andsid selgitusi Muinsuskaitseameti peadirektori kt Agne Trummal, peadirektori asetäitja teaduse alal Anneli Randla, pearaamatupidaja-ökonomist Urve Toompuu, haldusjuht Jaak Paenurm, restaureerimisosakonna juhataja Ülo Puustak ja peaekspert Kaire Tooming, juriidiline nõunik Piret Annus jt.

Senised auditid

Kultuuriministeeriumi siseauditi osakond ei ole Muinsuskaitseametit kontrollinud.

Riigikontroll tegi ametis kontrolliprotseduure 2002. aastal seoses auditiga “Ehitus-, projekteerimis- ja ehitusliku ekspertiisitööde tegevuslubadega seotud riskide hindamine”. Olulisi puudusi Muinsuskaitseametis (siis Muinsuskaitseinspektsioon) Riigikontroll 2002. aastal ei tuvastanud.

[16] *International Organisation of Supreme Audit Institutions* – Kõrgeimate Kontrolliasutuste Rahvusvaheline Organisatsioon, mis tegutseb ÜRO egiidi all

1. Raamatupidamisarvestuse korraldus ja sisekontroll

1.1. Varade arvestus

1.1.1. Kassa- ja pangatehingute arvestus

Vastavalt ameti raamatupidamise sise-eeskirjale peab kassaoperatsioonide arvestust raamatupidaja. Raamatupidajal lasub ka vastutus sularaha hoidmise ja nõuetekohase arvestuse eest. Raamatupidajaga materiaalse vastutuse lepingut sõlmitud ei ole. Materiaalase vastutuse leping on sõlmitud pearaamatupidajaga. Riigikontrolli arvates ei saa pidada õigeks, et raamatupidajaga, kes teeb kassaoperatsioone, ei ole sõlmitud materiaalse vastutuse lepingut, mis tagaks raha tagastamise ametile kahju tekitamise korral.

Raamatupidamiskannete õigsust kinnitab kassa eest vastutav isik (pearaamatupidaja) oma allkirjaga. Auditeerimisel tuvastasime, et kassaoperatsioone teostab ka pearaamatupidaja. Riigi raamatupidamise üldeeskirja kohaselt peavad dokumentide kontrolli nõuded tagama volitatud (allkirjaõigusliku) isiku ja raamatupidamise üksuse töötaja isiku lahususe. Riigikontrolli hinnangul võib kohustuste lahususe printsiibi mittejärgimine kaasa tuua tegelike andmete moonutamise ja tahtlike või tahtmatute vigade tekke.

Kassa sissetuleku orderite vormistamisel esines juhtumeid, kus puudusid pearaamatupidaja kinnitused[17] ja ühel juhul kassapidaja allkiri[18]. Selline olukord viitab sisekontrollisüsteemi nõrkusele.

Kassainventuur oli vormistatud ebakorrektselt: inventuuriakt ei näidanud, et rahatähti oleks kupüüride kaupa üle loetud, märkimata olid viimaste kassa sissetuleku ja väljamineku orderite numbrid ning puudus kinnitus raamatupidamise andmete võrdlemisest inventeerimisel saadud sularaha jäägiga.[19] Selline inventuuride korraldus ei anna piisavat kindlustunnet, kas kogu sularaha loeti inventuuri käigus üle ja kas kõik sularahaga toimunud tehingud on raamatupidamises kajastatud.

Ameti raamatupidamise sise-eeskirjas on sätestatud, et kassat inventeeritakse üks kord poolaastas ja 31. detsembril.[20] Raamatupidamise üldeeskiri kohustab tegema sularahakassa ootamatut kontrolli vähemalt kaks korda aastas ja inventuuri aasta lõpus.[21] Sätestatud normist ei ole kinni peetud, sest 2004. aastal korraldati ainult kaks kassainventuuri seisuga 30.06.2004 ja 31.12.2004.

Samuti leiab Riigikontroll, et Kultuuriministeerium kui raamatupidamiskohustuslane ei ole järginud riigi raamatupidamise üldeeskirja, mis nõuab valitsemisala asutuses sularahakassa olemasolu korral sularahakassa eeskirja kehtestamist, kus muu hulgas tuleb sätestada kassa maksimaalne limiit, inkasseerimise kord ning kassa dokumenteerimise, inventeerimise ja turvanõuded.[22]

Amet teostas eksperdihinnanguid riigist välja veetavatele kunstiväärtustele. Ekspertiisid olid tasulised ja tasu suurused kehtestas kultuuriminister.[23] Ekspertiisi eest võetav tasu vormistati kviitung-arvega. Kviitung-arve koostas kultuuriväärtuste väljaveoekspertiisi osakonna ekspert sularaha vastuvõtmisel. Tööpäeva lõpul viidi sularaha ameti raamatupidamises asuvasse kassasse, kus raamatupidaja koostas sularaha vastuvõtmisel kassa sissetuleku orderi. Auditeerimise käigus tuvastasime, et kviitung-arve ja kassa sissetuleku orderi vormistamisel on mitmel juhul mitmekuine vahe. Näiteks:

---

[17] Kassa sissetuleku order nr 26 summas 94 000 krooni ja kassa sissetuleku order nr 19 summas 20 000 krooni
[18] Kassa sissetuleku order nr 22 summas 17 700 krooni
[19] Riigi raamatupidamise üldeeskirja kohaselt peab raamatupidamise esindaja inventeerimisakti kinnitama allkirjaga ja lisama võrdluskuupäeva. (Rahandusministri 11.12.2003.a määrus nr 105 “Riigi raamatupidamise üldeeskiri”, § 52 lg 1 p 2)
[20] Muinsuskaitseameti raamatupidamise sise-eeskiri (kinnitatud peadirektori kt 01.03.2004. a käskkirjaga nr 4-A), p 3.1
[21] Rahandusministri 11.12.2003.a määrus nr 105 “Riigi raamatupidamise üldeeskiri” § 51
[22] Rahandusministri 11.12.2003. a määrus nr 105 “Riigi raamatupidamise üldeeskiri”, § 17 lg 2
[23] Kultuuriministri 24.07.2000.a määrus nr 10 “ Kultuuriväärtuste nomenklatuur ning välja- ja sisseveo kord” § 13

- Kviitung-arve nr 225 alusel on TÜ Nöps tasunud 30.04.2004. a sularahas 94 000 krooni. Raamatupidamine vormistas kassasse antud summa kohta sularaha vastuvõtmisel 06.12.2004. a kassa sissetuleku orderi nr 26.

- Kviitung-arve nr 223 alusel on TÜ Nöps tasunud 30.04.2004. a sularahas 16 750 krooni. Raamatupidamine vormistas kassasse antud summa kohta sularaha vastuvõtmisel 26.08.2004. a kassa sissetuleku orderi nr 20.

- Kviitung-arve nr 224 alusel on TÜ Nöps tasunud 30.04.2004. a sularahas 17 700 krooni. Raamatupidamine vormistas kassasse antud summa kohta sularaha vastuvõtmisel 29.09.2004. a kassa sissetuleku orderi nr 22.

- Kviitung-arvete nr 217–222 alusel on TÜ Nöps tasunud 30.04.2004. a sularahas 20 000 krooni. Raamatupidamine vormistas kassasse antud summa kohta sularaha vastuvõtmisel 06.12.2004. a kassa sissetuleku orderi nr 19.

Tollane kultuuriväärtuste väljaveoekspertiisi osakonna ekspert, praegune registriosakonna vanemspetsialist selgitas, et vormistas kviitung-arved 30.04.2004. a kuupäevaga, mitte aga tegeliku sularaha vastuvõtmise kuupäevaga (ekspertiisitasud laekusid kassa sissetuleku orderil näidatud kuupäevadel) seepärast, et 30.04.2004. a oli viimane kuupäev enne Euroopa Liiduga liitumist ja siis kehtis veel kultuuriministri kehtestatud kord kultuuriväärtuste väljaveo loa vormistamiseks.[24]

Riigikontrolli hinnangul ei ole esitatud põhjendus asjakohane ning tegemist on ebaõigete andmete esitamisega majandustehingute kohta nende dokumenteerimisel, kuna raamatupidamise seaduse[25] kohaselt on raamatupidamiskohustuslane kohustatud kõiki majandustehinguid dokumenteerima ja kirjendama raamatupidamisregistrites nende tehingute toimumise ajal või vahetult pärast seda.

Riigikontroll juhib tähelepanu asjaolule, et 01.05.2004. a kaotas kehtivuse kultuuriministri 24.07.2000. a määrus nr 10 “Kultuuriväärtuste nomenklatuur ning välja- ja sisseveo kord”, ja leiab seetõttu, et ametil puudub pärast seda alus määruses nimetatud kultuuriväärtuste väljaveo lubade andmiseks ja selleks teostatud ekspertiiside eest tasu võtmiseks.

Kultuuriväärtuste eksporti väljapoole Euroopa Liidu tolliterritooriumi reguleerib otsekohalduv Euroopa Nõukogu määrus nr 3911/92/EMÜ. Nimetatud määrus kohaldub suuremaväärtuseliste kultuuriväärtuste osas, nõudes nende ühenduse territooriumilt väljaviimiseks liikmesriigi ametiasutuse väljastatavat luba. Määrus ei välista samas liikmesriikide poolt meetmete tarvitusele võttu sellise kunstilise, ajaloolise või arheoloogilise rahvusliku rikkuse kaitseks, mida määrus ei hõlma. Liikmesriikidel on võimalus ja õigus nii tulenevalt EÜ asutamislepingu art-st 30 kui ka määrusest 3911/92/EMÜ seada piiranguid oma kultuuriväärtuste väljaveole. Seda võimalust Eesti kasutanud ei ole, seades ohtu kultuuriväärtuste püsimise riigis. Selline olukord ei ole kooskõlas riigi huvidega ja vajadusega säilitada rahvuslikku kultuuripärandit. Kultuuriministeeriumi eelnõude ja juriidilise nõustamise osakonna juhataja selgituse kohaselt olevat moodustatud töögrupp ja loodetakse, et 2005. aasta lõpuks töötatakse välja seaduseelnõu rahvusliku kultuuririkkuste kaitseks. Riigikontroll tunnustab eelnõu väljatöötamise algatust, kuid nendib samas, et vastav eelnõu oleks tulnud välja töötada tunduvalt varem. Tekkinud olukorras puuduvad Eesti kultuuriväärtuste väljaveo takistamiseks reeglid juba enam kui aasta.

[24] Kultuuriministri 24.07.2000. a määrus nr 10 “ Kultuuriväärtuste nomenklatuur ning välja- ja sisseveo kord” (kehtetu alates 01.05.2004. a)
[25] Raamatupidamise seadus, § 6 lg 2

Ettepanekud

Kultuuriministrile

- Tagada Kultuuriministeeriumi valitsemisala asutustele ühtse raamatupidamise sise-eeskirja ja Muinsuskaitseameti sularahakassa eeskirja väljatöötamine ja rakendamine.
- Kiirendada kultuuriväärtuste kaitset puudutava seaduseelnõu väljatöötamist.

Muinsuskaitseameti peadirektorile

- Tagada kohustuste lahususe põhimõtte järgimine kassapidaja tööülesannete täitmisel.
- Sõlmida materiaalse vastutuse leping kassapidaja tööülesandeid täitva töötajaga.
- Täiendada ameti sisekontrollisüsteemi ja raamatupidamise sise-eeskirja selliselt, et oleks tagatud sularaha liikumise õigeaegne ja kõikehõlmav dokumenteerimine, allesoleku perioodiline ning erakorraline kontroll.

1.1.2. Põhi- ja väheväärtuslike varade arvestus

31.12.2004. a seisuga oli ametil põhivara arvel 9,2 miljonit krooni (jääkmaksumuses).

Ameti põhi- ja väheväärtuslike varade arvestuse korraldust auditeerides selgus, et ameti sisekontrollisüsteemi ei toimi tagamaks varade säilimist.

Ameti raamatupidamise sise-eeskirjas[26] on sätestatud, et põhivara inventuur tuleb teha üks kord aastas ajavahemikus 01.11–31.12. Varade inventuuri teeb peadirektori käskkirjaga moodustatud vähemalt kolmeliikmeline komisjon, mille üheks liikmeks on haldusjuht.[27] 2004. aastal käskkirjaga varade inventeerimise komisjoni ei moodustatud, alles 03.01.2005. a moodustati aastainventuuri tegemiseks kolmeliikmeline komisjon[28] ning allkirjastatud inventuuriaktid tuli esitada peadirektorile 31.01.2005. a. Inventeerida tuli vara 31.12.2004. a seisuga. Inventuuriakte käskkirjas osutatud ajaks peadirektorile esitatud ei olnud, samuti ei olnud selleks ajaks kõikides maakondades aastainventuuri tehtud. Auditeerijatele antud selgituste kohaselt olevat peadirektori kohusetäitja oma 28.01.2005. a käskkirjaga pikendanud inventuuriaktide esitamise tähtaega kuni 15.02.2005. a ja selleks ajaks olevat aktid ka esitatud. Kui auditeerijad soovisid tutvuda varasemate aastainventuuride andmetega, selgus, et ühtegi põhivara inventuuri vähemalt viimase kaheksa aasta jooksul korraldatud ei olnud.

Väheväärtusliku vara inventeerimise kohustust ei ole ameti raamatupidamise sise-eeskirjas ega ka inventuuride korraldamise käskkirjas sätestatud. Samuti ei ole ameti raamatupidamise sise-eeskirjas sätestatud väheväärtusliku vara maksumuse piirnorme.

Auditeerijatele esitati 31.12.2004. a seisuga väheväärtusliku vara nimekiri, kus oli vara 86 906 krooni väärtuses. Esitatud nimekirjas oli ainult osa 2004. aastal ostetud varast. Pistelisel algdokumentidega tutvumisel leidsime, et väheväärtuslikku vara, mille üle tuleks arvestust pidada, oli lisaks nimekirjas olevale veel vähemalt 130 951 krooni eest.

Pearaamatupidaja selgituse kohaselt asuvad ameti järelevalveosakonna piirkondlikud osakonnad maakondades ning seetõttu on aastainventuuri tegemine väga aja- ja töömahukas ning väheväärtusliku vara üle arvestuse pidamist ei nõua ka üldeeskiri ja seepärast ei olevat seda vaja ka inventeerida.

---

[26] Kinnitatud Muinsuskaitseameti peadirektori kohusetäitja 01.03.2004. a käskkirjaga nr 4-A
[27] Muinsuskaitseameti raamatupidamise sise-eeskiri, p 3.4
[28] Muinsuskaitseameti peadirektori kohusetäitja 03.01.2005. a käskkiri nr 1-A; komisjon: haldusjuht Jaak Paenurm (esimees), vanemspetsialist IT-alal Valeri Gorjatshev ning pearaamatupidaja-ökonomist Urve Toompuu

Riigikontroll leiab, et tagamaks varade säilimine ning õige ja õiglane kajastamine tuleb teha kõike-hõlmav varade inventuur.

Ameti põhivara amortisatsiooniarvestusega tutvudes selgus, et ameti raamatupidamise sise-eeskirjas ei ole sätestatud immateriaalse põhivara amortisatsiooninorme ning immateriaalse põhivara amortisatsiooni on arvestatud ainult ühel juhul.

Põhivara arvestuspõhimõtete[29] kohaselt tuleb immateriaalse vara korral lähtuda samadest põhi-mõtetest, mida kasutatakse materiaalse põhivara arvestusel, ja vara väärtus peab olema usaldusväärselt hinnatav.

Ka riigi raamatupidamise üldeeskirja[30] järgi amortiseeritakse materiaalse ja immateriaalse põhivara objektide soetusmaksumus üldjuhul kuluks nende hinnangulise kasuliku eluea jooksul. Üldeeskirjas on sätestatud, et eeldatav kasulik eluiga on immateraalsel põhivaral 2–20 aastat ning amortisatsiooninorm 5–50% aastas.

Pearaamatupidaja tunnistas oma eksimust ja lubas alustada immateriaalse põhivara amortiseerimist alates 2005. aastast.

Riigivararegistri ja asutuse põhivara registri võrdlemisel leidsime, et riigivararegistris oli vara, mida ei olnud asutuse põhivara registris[31], ja põhivara registris vara, mida ei olnud riigivararegistris[32].

Ettepanekud Muinsuskaitseameti peadirektorile

- Tagada aastainventuuride nõuetekohane korraldamine ja inventuuritulemuste kajastamine raamatupidamisarvestuses.
- Täiendada ameti raamatupidamise sise-eeskirja selliselt, et oleks tagatud väheväärtusliku vara arvestus ja säilimine, ning kehtestada immateriaalse põhivara amortisatsiooninormid, lähtudes nende kasulikust elueast.
- Viia riigivararegistri andmed vastavusse tegelike andmetega.

1.2. Tulud

1.2.1. Tulud majandustegevusest

2004. aasta tulud majandustegevusest olid 1,5 miljonit krooni. Tulu majandustegevusest saadakse ruumide rendist, rentnikele kommunaalteenuste edasimüügist, trükiste müügist, ekspertiiside tegemisest ning mitmesugustest sihtotstarbelisteks tegevuseks mõeldud laekumistest.

Muinsuskaitseameti raamatupidamises on üldeeskirja nõudeid[33] eirates tuluna majandustegevusest [34] kajastatud ka tulu sihtfinantseerimisest, näiteks:

---

[29] Raamatupidamise Toimkonna juhend nr 5 “Materiaalne ja immateriaalne põhivara”
[30] Rahandusministri 11.12.2003. a määrus nr 105 ”Riigi raamatupidamise üldeeskiri”, § 42
[31] 05.04.1995. a soetatud Olivetti monitor soetusmaksumusega 0 krooni ja 19.01.1999. a soetatud Apple’i arvuti soetusmaksumusega 57 500 krooni
[32] 22.11.2004. a ostetud materjali niiskusmõõtja soetusmaksumusega 65 300 krooni ja 30.06.2004. a ostetud tarkvaraprojekt soetusmaksumusega 84 423 krooni ning 22.03.2002. a ostetud tarkvara infosüsteemide programmeerimiseks maksumusega 79 591krooni
[33] Riigi raamatupidamise üldeeskirja kohaselt (§ 24-30) on sihtfinantseerimine sihtotstarbeliselt antud ja teatud tingimustega seotud toetused, mille korral kasutatakse neid ainult teatud liiki kulutuste tagamiseks. Sihtfinantseerimise tulude ja kulude kajastamiseks kasutatakse kontoplaanis eraldi kontosid.

- Sõlmitud lepingu kohaselt tuli Vastseliina Vallavalitsusel[35] kaasfinantseerida Vastseliina piiskopilinnuse kirdetorni konserveerimisprojekti koostamist ja torni konserveerimist 38 745 krooni ulatuses.

- Pühalepa Vallavalitsus tasus ametile Pühalepa koguduse süü läbi tekitatud kahju 23 187 krooni[36], mille amet hüvitas kahju saajale.

- Eesti Raudtee AS toetas Muinsuskaitseametit 20 000 krooniga, mida amet võis kasutada Eesti raudteejaamade arhitektuuri käsitleva andmebaasi ostmiseks.

- Mitmeid ameti poolt tehtud kulutusi, mida hüvitavad pärast kuludokumentide esitamist Euroopa Liidu vastavad organisatsioonid, kajastatakse muu kultuuriasutuse tuluna (näiteks Gotlandi seminari kulude hüvitamine 52 275 krooni ulatuses).

Riigikontroll on seisukohal, et selliselt sihtfinantseerimise tulude majandustegevuse tulude hulgas kajastamisega moonutatakse raamatupidamise aruandeid.

Rendilepingutega tutvudes selgus, et amet on 2000. aastal M. Villadisain OÜ-le viieks aastaks kaubanduspinnana välja rentinud talle mittevajaliku bürooruumi (110,8 m^2) Pikk tn 2 asuvas hoones renditasuga 405 krooni ruutmeetri eest kuus.[37] Ameti raamatupidamises oli 2004. aasta renditulu kajastatud ühe kuu renditasu (44 874 krooni) võrra väiksemana, kui seda sõlmitud rendilepingu järgi aastaarvestuses oleks pidanud olema. Pearaamatupidaja põhjendas sellist teguviisi asjaoluga, et äriühingul on eelmisest aruandeperioodist ettemaks ühe kuu osas. Riigikontroll ei pea sellist teguviisi õigeks, sest antud juhul on 44 874 krooni renditulu kajastatud vähem ja antakse ebaõiget infot majandusaasta kohta. Raamatupidamise Toimkonna juhendi[38] kohaselt tuleb rendiperioodil saadavad maksed kajastada tuluna ühtlaselt kogu rendiperioodi jooksul, sõltumata sellest, millistel perioodidel maksed tegelikult toimuvad ja kui suured need on.

Lepingu kohaselt tuli rendi suurust igal aastal korrigeerida Statistikaameti avaldatava hinnaindeksi järgi, kuid mitte rohkem kui 10%. Amet rendi suurust korrigeerinud ei ole. Ameti haldusjuhi selgituse kohaselt ei korrigeeritud rendi suurust seetõttu, et renditasu oli niigi kõrge. Riigikontroll on arvamusel, et äriühingu rendimakset tulnuks korrigeerida tarbijahinnaindeksi võrra järgmiselt: 2001. a – 5,8%; 2002. a – 3,6%; 2003. a – 1,3% ja 2004. a – 3%. Seega võinuks amet rendist saada täiendavat tulu nelja aasta jooksul 77 352 krooni.

Pikk tn 2 olevad bürooruumid (üldpinnaga 81 m^2) anti SA-le UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon üürile tasuga 7 krooni ruutmeetri kohta kuus[39]. Nimetatud üür (rent) on turuhinnast kümneid kordi madalam. Haldusjuhi sõnul on UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon riiklik sihtasutus, mida rahastab Kultuuriministeerium, ning sisuliselt on tegemist riigi raha ühest taskust teise tõstmisega. Samas põhjendab haldusjuht madala rendihinna määramist asjaoluga, et ka Tallinna Linnavalitsus annab 7-kroonise ruutmeetrihinnaga ruume rendile mittetulundus- ja kultuuritegevuseks ning seda ka kesklinnas.

Kultuuriministeeriumi asekantsleri (kultuuriväärtused) selgituse kohaselt on tegemist rahvusvahelise organisatsiooniga koostöö edendamiseks moodustatud sihtasutusega, kelle tegevuskulud kaetakse Kultuuriministeeriumi eelarvest ja madal rent, mis katab hoolduskulud, on riigi tagasihoidlik panus selle ülemaailmse organisatsiooni tegevusse Eestis.

---

[34] Raamatupidamiskontol " Muud kultuuri- ja kunstiasutuste tulud"
[35] 20.04.2004. a sihtotstarbelise kaasfinantseerimise leping
[36] 27.07.2004. a Rändmeister OÜ katuse kahjustuste parandamise akt
[37] 29.06.2000. a sõlmitud rendileping
[38] Raamatupidamise Toimkonna juhend nr 9 "Rendiarvestus"
[39] Äriruumi üürileping, 28.06.2004. a

Riigikontrolli hinnangul ei võimalda turuhinnast tunduvalt madalama rendihinna kasutamine õigesti määrata Eesti Vabariigi tegelikku panust koostöösse rahvusvahelise organisatsiooniga.

Riigikontroll on seisukohal, et amet ei ole lähtunud endale mittevajalike ruumide rendile andmisel riigivaraseadusest[40], mille kohaselt peavad riigivara valitsejad ja volitatud asutused riigivaraga mis tahes tehinguid tehes juhinduma põhimõttest vältida kahju ja suurendada kasu, mis riik võib neist tehingutest saada.

Amet saab tulu raamatute jt trükiste müügist, sest ta tegeleb raamatute ning muude trükiste kirjastamisega: 2004. aastal kirjastati seitse raamatut[41], 2001. aastal kolm raamatut ja üks brošüür[42], 2002. aastal kaks raamatut[43] ja 2003. aastal kolm raamatut[44]. Mitmed trükised on ilmunud Rootsi Muinsuskaitseameti abiga.[45] Trükitakse ka voldikuid, mis tutvustavad remontimise ja restaureerimise põhimõtteid ning annavad restaureerimisalast nõu[46] ja mida jagatakse kõigile huvilistele tasuta.

Raamatuid ega muid trükiseid varudena raamatupidamises arvel ei ole ning kirjastamise kulud kantakse tekkepõhiselt kuludesse.

Raamatupidamisandmete järgi oli kassapõhine tulu raamatute jm trükiste müügist 2004. aastal 50 085 krooni, kirjastamiseks kulutati 2004. aastal aga vähemalt 159 005 krooni. 2003. aastal ilmunud 1000 eksemplari “Kaarma kiriku” kirjastamiseks kulutati 280 116 krooni (kulud tehti aastatel 2001–2003).

Auditeerijatele antud selgituste järgi on trükiste kirjastamine osa muinsuskaitsetööst, sest kõik trükised on muinsuskaitsealased. Muinsuskaitsealaste trükiste põhieesmärkideks on mälestiste tutvustamine ja mälestiste kaitse ja hooldamise propageerimine. Peadirektori asetäitja teaduse alal Anneli Randla on seisukohal, et mälestiste tutvustamiseks tuleb igasuguseid trükiseid välja anda – alates lihtsatest paarilehelistest infovoldikutest kuni mahukate teaduslike monograafiateni. Ka trükiste sihtgrupp peab olema Anneli Randla arvates väga lai – tavatarbijatest tipp-professionaalideni, kellele on suunatud süvauuringud ja käsitlused.

Kõiki väljaantud trükiseid müüb amet kahjumiga, st müügihind ei kata tehtud kulutusi. Nii oli 2004. aastal kirjastatud raamatu “Arheoloogilised välitööd Eestis 2003” omahind 142,20 ja müügihind 100 krooni; trükise “Trapetsiaalsed hauaplaadid Eestis” omahind 29,17 krooni ja müügihind 25 krooni; 2003. aastal ilmunud raamatu “Kaarma kirik” omahind 280,12 krooni ja müügihind 200 krooni. Raamatuvaramu OÜ-le antakse trükised müüki veelgi odavamalt, tehes hulgiostjale 13% allahindlust.[47]

Peadirektori asetäitja teaduse alal Anneli Randla sõnul ei ole võimalik trükiste omahinda täpselt välja arvutada, sest trükiste koostamine, toimetamine ja väljaandmise korraldamine on mitmete töötajate igapäevane töö.

---

[40] Riigivaraseadus, § 7 lg 3

[41] „Trapetsiaalsed hauaplaadid Eestis“ ning rööpväljaanded inglise ja saksa keeles („Trapezoid Tombstones in Estonia“, „Die Trapezförmiga Grabplatten in Estland“), „Arheoloogilised välitööd Eestis 2003“, „Aknad. Ajalugu ja nõuanded parandamiseks“, „Hoonete värvimine traditsiooniliste värvidega“ ja „Katusekivi. Kivikatus“.

[42] K. Rutt Hahn “Tallinna vanalinn ehk kõnelused kummitusega” (koos Tallinna Kultuuriväärtuste Ametiga), „Arheoloogilised välitööd Eestis 2000“, „Puumajade säästev uuendamine, Väike-Patarei 3“ (koostöös Eesti Muinsuskaitse Seltsi ja Rootsi Muinsuskaitseametiga) ja „National Heritage Board of Estonia“ (asutust tutvustav brošüür).

[43] Kersti Markus “Raplamaa kirikud” (koostöös EELK Vigala koguduse, Vigala ja Kehtna Vallavalitsuste, Raplamaa Omavalitsuste Arengufondi, Kohaliku omaalgatuse programmi ja Eesti Kultuurkapitaliga) ja „Arheoloogilised välitööd Eestis 2001“.

[44] Kersti Markus, Tiina-Mall Kreem, Anu Mänd “Kaarma kirik” tiraažiga 1000, „Arheoloogilised välitööd Eestis 2002“ ja „Ilus vana maja“ (koostöös Säästva Renoveerimise Infokeskuse ja Tallinna Kultuuriväärtuste Ametiga).

[45] “Hoonete värvimine traditsiooniliste värvidega”, “Aknad", “Katusekivi, kivikatus”, “Restaureerimise põhimõtted” ning “Rõhtpalkmajad”

[46] 2004. a – “Korstnapits”, “Katus”, “Kivikatus”, “Plekk-katus”, “Akende ajalugu”, “Mätas, õlg ja roogkatus”, “Puitkatus” ning “Sadevetesüsteem”

[47] Raamatut “Arheoloogilised välitööd Eestis 2003” müüdi 87 krooniga ning “Kaarma kirikut” 175 krooniga

Ainult ühe raamatumüüjaga on sõlmitud vastav leping[48], aga enamik trükiseid antakse jaemüüjatele üle ainult saatelehtede alusel.

Alles pärast trükiste müüki edastatakse ametile info müüdud kauba kohta, seda kas vastava aruandega või e-postiga, ning seejärel koostab raamatupidamine arve. Kas raamatupidamisele esitakse kõik saatelehed ning kas kõikide müügiks antud raamatute kohta esitakse müügiarved, selle kohta auditeerijad kindlust ei saanud, sest vastav arvestus on puudulik – osa saatelehti on nummerdamata, kõigile saatelehtedele ei märgita, milliseid trükiseid müügiks anti jne. Aruandeperioodi lõpus saatelehega trükiste müüjatele üle antud, kuid müümata või müüdud raamatute osas nõudeid ei kajastata.

Eesti Muinsuskaitse Seltsile antakse raamatuid müüki 50% allahindlusega. Mis raamatuid ja kui palju seltsile üle anti ja kas raha saadi kõikide üleantud trükiste eest, raamatupidamise arvestusest ei selgu, sest saatelehti Eesti Muinsuskaitse Seltsile müügiks antud raamatute kohta ei olnud koostatud. Ameti peadirektori asetäitja teaduse alal selgituse kohaselt anti Eesti Muinsuskaitse Seltsile müüki allahindlusega vaid väljaande "Arheoloogilised välitööd Eestis" varasemate aastate eksemplare ja 2004. aastal seda ei olevat toimunud.

Oluline osa trükistest jagatakse oma töötajatele, autoritele ja esitlustel osalejatele. Esitlusel ja selle järel jagati näiteks 102 eksemplari raamatut "Arheoloogilised välitööd Eestis 2003", 268 eksemplari[49] "Kaarma kirikut" ning 205 eksemplari väljaannet "Trapetsiaalsed hauaplaadid Eestis".

Peadirektori asetäitja teaduse alal Anneli Randla on seisukohal, et põhimõtteliselt võib amet kõik trükised tasuta laiali jagada, mida nad tema sõnul suurema osaga tiraažist ka teinud on. Et aga riigile veidigi tagasi teenida trükiste tootmisega seotud kulutusi, osa trükistest müüakse. Oma töötajad vajavad trükiseid aga töövahendina.

Riigikontroll on seisukohal, et raamatute kirjastamine ning põhjalike ja ülevaatlike tippprofessionaalidele suunatud süvauuringute väljaandmine ei ole ameti põhiülesandeks. Samuti leiame, et ameti kirjastustegevuse valdkonna raamatupidamisarvestus on puudulik, sest raamatupidamises ei ole analüütilist arvestust trükiste kaupa. Ilma lepinguta trükiste üleandmisel on jäänud fikseerimata poolte õigused, kohustused ja vastutus ega ole tagatud, et müüki antud ning müüdud trükiste eest saada olev raha tegelikult kätte saadakse.

Samuti ei pea Riigikontroll põhjendatuks praktikat müüa trükiseid odavamalt nende väljaandmiseks tehtud kulutustest. Riigikontroll juhib tähelepanu ka asjaolule, et trükiste tasuta jagamisel oma töötajatele ja autoritele tuleb arvestada maksuriski olemasolu erisoodustuse ja kingituste tegemisega kaasnevate maksude näol, mis on ametile täiendav kulu.

Ettepanekud

Kultuuriministrile

- Otsustada, milliseid trükiseid Muinsuskaitseameti poolt kirjastatuna vajab muinsuskaitsealane tegevus ning kas teaduslike monograafiate väljaandmine peaks olema Muinsuskaitseameti ülesandeks.

Muinsuskaitseameti peadirektorile

- Sihtfinantseerimise vahendeid arvestada raamatupidamises vastavalt üldeeskirjas ja Raamatupidamise Toimkonna juhendis sätestatule.

- Ruumide rendile andmisel lähtuda riigivaraseadusest ja sõlmitud lepingutest.

[48] Leping on olemas ainult Raamatuvaramu OÜ-ga.
[49] Raamatukogude sundeksemplare 5, esitlusel 64 tk, autoritele 76 tk, ameti raamatukogu kinkefondi 35 tk, oma töötajatele 24 tk jne

- Nõuda raamatupidamiselt analüütilise arvestuse pidamist trükiste kaupa ning inventeerida varusid aasta lõpu seisuga.
- Sõlmida lepingud kõikide jae- ja hulgimüüjatega, et oleks fikseeritud osapoolte õigused, kohustused ja vastutus.
- Trükiste müügihinna kehtestamisel lähtuda tehtud kulutustest.

1.2.2. Tulud riigilõivudest

Amet teeb riigilõivuga maksustatavaid toiminguid, väljastades muinsuskaitsealaseid tegevuslubasid. Seaduse[50] kohaselt tuleb riigilõiv tasuda enne avalduse esitamist, toimingu sooritamist või dokumendi väljastamist. Riigilõivu tasumist tõendaval dokumendil tuleb näidata toimingu nimetus, mille eest riigilõivu tasuti, ning märkida isiku nimi, kelle eest riigilõivu tasuti, samuti peab maksekorralduse kaudu olema tuvastatav konkreetne toiming, mille eest riigilõivu tasutakse.[51] Vabariigi Valitsus on kehtestanud riigilõivu tasumise kontrollimise ning sularahas vastuvõtmise korra.[52] Selle korra kohaselt sõlmib Maksuamet riigilõivu laekumise elektroonseks kontrollimiseks krediidiasutusega lepingu, milles annab riigilõivu võtvale asutusele õiguse krediidiasutuse infosüsteemi kaudu kontrollida riigilõivu laekumist Maksuameti kontole. Riigilõivu võtval asutusel tuleb esitada vastava õiguse saamiseks taotlus Maksuametile. Kui riigilõivu laekumist ei kontrollita elektroonilisel teel, tuleb riigilõivu võtjal enne toimingu teostamist või dokumendi väljastamist kontrollida riigilõivu maksja esitatud maksekäsundil või muul riigilõivu tasumist tõendaval dokumendil olevate arvete korrektsust.[53]

Muinsuskaitseseaduses[54] on sätestatud tegevuslubade väljaandmine ning nende olemasolu on nõutav

- mälestiste konserveerimise, restaureerimise ja remondi projektide koostamisel;
- muinsuskaitse eritingimuste koostamisel;
- muinsuskaitsealaste uurimistööde tegemisel;
- mälestiste konserveerimisel, restaureerimisel ja remontimisel;
- muinsuskaitsealase järelevalve teostamise korral.

Ilma tegevusloata võib koostada eelarveid, kalkulatsioone, ajaloolisi ülevaateid ja õiendeid, fotografeerida mälestisi ja nende osi, teha arhiivi- ja bibliograafilisi uuringuid, inventariseerida mälestisi ja nende elemente ning detaile.[55]

Tegevuslubade väljastamise korraldamiseks on peadirektor välja andnud käskkirja.[56] Selle kohaselt on tegevuslubade väljastamise tehniline korraldamine, taotlusdokumentide säilitamine ja väljastatud tegevuslubade üle arvestuse pidamine restaureerimisosakonna ülesanne. Tegevuslubade taotluste läbivaatamiseks ning tegevuslubade väljaandmise otsustamiseks on moodustatud komisjon ja komisjoni koosolekud protokollitakse.

Muinsuskaitseamet väljastas 2004. aastal 251[57] tegevusluba, riigilõiv tegevusloa eest on 4000 krooni. Seega pidi tulu tegevuslubade väljastamise eest laekunud riigilõivudest olema 1 004 000 krooni.

---

[50] Riigilõivuseadus, § 7
[51] Riigilõivuseadus, § 7 lg 5
[52] Vabariigi Valitsuse 11.04.2001. a määrus nr 140
[53] Vabariigi Valitsuse 11.04.2001. a määrus nr 140, § 9
[54] Muinsuskaitseseadus, § 36
[55] Muinsuskaitseseadus, § 36 lg 3
[56] 25.04.2002. a käskkiri nr A-10
[57] Ettevõtjatele väljastati 125 ja vastutavatele spetsialistidele 126 tegevusluba – sellest esmakordseid 136 (üheks aastaks) ja pikendamisi (kuni kolmeks aastaks) 115 korral.

Raamatupidamise andmetel saadi tulu tegevuslubade väljaandmisest 1 011 445 krooni. Seega on raamatupidamises kajastatud tulu riigilõivudest kassapõhisena, st laekumiste järgi.

Auditi käigus selgus, et amet ei kontrolli enne toimingu teostamist riigilõivu laekumist elektroonselt, vaid nõuab tegevusloa taotlejatelt maksekorralduse koopia esitamist. Riigikontrollile põhjendati seda sellega, et ametile ei ole antud juurdepääsu õigust Maksu- ja Tolliameti arvelduskontole, kuhu lõivud laekuvad.

Maksu- ja Tolliameti andmetel ei ole Muinsuskaitseamet riigilõivu laekumise elektroonse kontrollimise võimalust taotlenud. Samuti on Maksu- ja Tolliameti ametnike sõnul võimaldatud kõikidele asutustele, kes on seda taotlenud, ainult asutusepõhise viitenumbri kasutamine, mis tagab parema riigilõivude laekumise jälgimise. Muinsuskaitseamet ei ole Maksu- ja Tolliametilt asutusepõhist viitenumbrit taotlenud.

Maksu- ja Tolliametis oli avatud arvelduskonto riigilõivude kogumiseks ning riigilõivude kuulumist eristati viitenumbritega. Muinsuskaitseameti väljastatavate tegevuslubade riigilõivude laekumiste viitenumbriks oli 12063308.

Auditi käigus selgus, et sama viitenumber on antud paljudele asutustele, mistõttu ei ole võimalik eristada ameti riigilõive teiste asutuste lõivudest. Seepärast saatis Maksu- ja Tolliamet selle viitenumbriga laekunud maksete kvartaalse väljavõtte Rahandusministeeriumile, kust see omakorda saadeti paljudesse asutustesse, et selgitada, kellele riigilõivud kuuluvad. Kõik lõivud, mida võtvat asutust ei suudetud leida või mida keegi omaks ei tunnistanud, kuulusid arvestamisele tuluna Justiitsministeeriumis. Rahandusministeeriumi ametnikud olid seisukohal, et olukord muutub seoses riigilõivuseaduses tehtud muudatusega, millega lõivude haldamine antakse üle riigikassale.

Endine süsteem tõi kaasa selle, et tulude arvestus asutuste kaupa ei olnud õige ja puudus kindlustunne, kas kõikide tegevuslubade eest, mis on väljastatud, on riigilõivud tegelikult ka laekunud. Samuti puudub ameti raamatupidamises selgus, kui palju riigilõivuga maksustatavaid toiminguid oli aruandeaasta lõpu seisuga tegemata ja kui palju on nende toimingute eest riigilõivu ette saadud.

Auditeerijad tegid riigilõivude osas järgmised tähelepanekud:

- Tuvastati kaks juhtu, kus tegevusluba väljastati, ilma et tegevusloa saajad oleksid riigilõivu tasunud. Ettevõtjad tasusid riigilõivud auditi käigus, pärast vastava märkuse tegemist.[58]

- Tulu vähendati ebaõige, ametiga mitteseotud tagasimakse võrra – nii tagastas Maksu- ja Tolliamet füüsilisele isikule[59] 4000 krooni. Maksu- ja Tolliameti ametnike selgituste kohaselt oli makse tagastamise põhjuseks kohtuotsus, aga miks vähendati tagasimakstud summa võrra Muinsuskaitseameti riigilõivu tulu, Maksu- ja Tolliameti, Rahandusministeeriumi ega Muinsuskaitseameti ametnikud selgitada ei osanud.

- Ameti riigilõivu tuludesse oli arvestatud selliseid laekumisi, mis võivad asutusele mitte kuuluda.[60] Riigikontrolli hinnangul oli selliseid laekumisi vähemalt 14 juhul summas 47 445 krooni.

- Tuludesse jäeti arvestamata riigilõivud, mis laekusid ettevõtjatelt, kellele amet väljastas tegevusload.[61] Selliseid juhtumeid oli Riigikontrolli hinnangul vähemalt kuus ja summa kokku 24 000 krooni. Maksu- ja Tolliameti ametnike selgituste kohaselt olid nimetatud riigilõivude laekumised olemas andmefailides, mis saadeti Rahandusministeeriumile tehingupartnerite täpsustamiseks, kuid

[58] SRV Ehituse AS-ile väljastati tegevusluba 22.03.2004. a, riigilõiv tasuti 22.02.2005. a ning vastutavale spetsialistile Jevgeni Kaljundile väljastati tegevusluba 31.08.2004. a, riigilõiv tasuti 02.03.2005.a
[59] Aino-Malle Jagor
[60] RMK Sagadi Koolituskeskus maksis 29.09.2004. a Sagadi mõisa ait-tõllakuuri ehitusloa eest 7645 krooni, Nauta MV maksis 26.04.2004. a 4000 krooni, Stoderoon OÜ maksis 18.05.2004. a 4000 krooni jne.
[61] Eesti Kunstiakadeemia tasus 08.04.2004. a 8000 krooni, Proff Projekt OÜ tasus 25.03.2004. a 8000 krooni jt

mis asjaoludel neid riigilõive ei ole arvestatud Muinsuskaitseameti tuludes, seda keegi selgitada ei osanud.

- Tulu riigilõivust arvestatakse kassapõhiselt, nii oli 2004. aasta tuludesse arvestatud riigilõivu üheksa tegevusloa eest 36 000 krooni. Tegevusload väljastati 2005. aasta jaanuaris.

Riigikontroll on seisukohal, et ameti raamatupidamises puudub süsteem riigilõivude arvestuseks ja arvestus ei vasta riigi raamatupidamise üldeeskirjas sätestatud nõuetele.[62] See toob kaasa selle, et tulude arvestus on ebaõige ja puudub kindlustunne, et kõikide väljastatud tegevuslubade eest on riigilõiv ka tegelikult laekunud. Puudub analüütiline arvestus, kui palju riigilõivuga maksustatavaid toiminguid oli aruandeaasta lõpu seisuga tegemata ja kas nende tegemata toimingute eest on riigilõiv tasutud või mitte.

Ettepanek Muinsuskaitseameti peadirektorile

- Võtta kasutusele infosüsteem (analüütiline arvestus), milles kajastuksid klientide ja kuupäevade kaupa nii lõivudega maksustatud toimingud kui ka laekumised.

1.2.3. Tulud trahvidest

Riigi raamatupidamise üldeeskirja[63] kohaselt tuleb tulu trahvidest kajastada tekkepõhiselt, st raamatupidamises tuleb see võtta arvele trahvide väljakirjutamise (määramise) kuupäeval. Samas lubab üldeeskiri kassapõhist arvestust pidada kuni nõuetekohase programmi juurutamiseni.

Ametis võetakse trahvid arvele kassapõhiselt alles nende laekumisel. Ametis puudub analüütiline arvestus määratud trahvide kohta ja sisekontrollisüsteem on nõrk tagamaks, et kõik määratud trahvid kätte saadakse.

Ametis on peadirektori käskkirjaga[64] määratud isikud, kes on pädevad väärteomenetluses osalema. Väärteomenetlusi teostab ametis juriidiline nõunik Piret Annus ning tema selgituse kohaselt saab väärteo sooritanud isik otsuse koopia kohe kätte. Trahvid laekuvad Rahandusministeeriumi arvelduskontole Ühispangas (riigikassasse) ning nende laekumisest teavitab nõunikku pearaamatupidaja. Juriidilise nõuniku andmete kohaselt määrati 2004. aastal nelja väärteo eest trahvi kokku 16 800 krooni, mis on ka riigikassasse laekunud, ning nõudeid väärteo trahvide osas juriidilistele ega füüsilistele isikutele ei ole.

Juriidilise nõuniku seletuse järgi teatab ta trahvide määramisest raamatupidamisele suuliselt, sest trahve määratakse harva.

Kontrollimisel selgus, et osa tulust (12 000 krooni), mis oli kajastatud trahvina väärteomenetluse seadustiku alusel, oli tegelikult makstud sunnirahad. Üldeeskirja[65] järgi tuleb sunniraha ja tulud asendustäitmisest kajastada eraldi raamatupidamiskontol. Auditi ajal viidi raamatupidamises arvestus trahvide ja sunnirahade üle eraldi raamatupidamiskontodele.

Nii nagu trahve, kajastatakse ka sunniraha ameti raamatupidamises kassapõhiselt – seega puudub raamatupidamises ülevaade, kas kogu sunniraha, mis on määratud, on ka laekunud.

[62] Rahandusministri 11.12.2003. a määrus nr 105 ”Riigi raamatupidamise üldeeskiri”, § 21
[63] Rahandusministri 11.12.2003. a määrus nr 105 ”Riigi raamatupidamise üldeeskiri”, § 22
[64] Muinsuskaitseameti peadirektori 01.06.2003. a käskkiri nr A-19
[65] Rahandusministri 11.12.2003. a määrus nr 105 “Riigi raamatupidamise üldeeskiri”, lisa 1 “Kontoplaan”

Ettepanekud Muinsuskaitseameti peadirektorile

- Nõuda raamatupidamiselt trahvide ja sunniraha tulude tekkepõhist arvestust. Selleks kohustada väärtegusid menetlevaid ning sunniraha korraldavaid ametiisikuid esitama sunnivahendite rakendamise dokumentide koopiad raamatupidamisele.

- Nõuda raamatupidamiselt trahvide ja sunniraha nõuete arvestamiseks analüütilise arvestuse kasutusele võtmist.

1.2.4. Muud tulud

Ameti muu kultuuri- ja kunstiasutuse tuluna oli arvestatud mitmeid laekumisi[66], mis selgitamisel osutusid kohtuotsuse alusel väljamõistetud makseteks. Kohtuotsusega[67] tutvudes selgus, et seoses EELK Türi kiriku kalmistu rüüstamisega mõistis kohus 1996. aastal neljalt süüdlastelt Muinsuskaitse-ameti kasuks välja 160 798 krooni.

Ameti raamatupidamine ei olnud teadlik kohtuotsusest ega süüdlastelt väljamõistetud summadest, analüütilist arvestust isikute viisi ei olnud peetud ning puudusid andmed, kui palju on väljamõistetud summast laekunud ja kui palju veel laekumata.

Riigi raamatupidamise üldeeskirja kohaselt tuleb aastalõpu seisuga inventeerida kõik nõuded ja kohustused, mida aga tehtud ei olnud.

Kohtuotsuse põhjal väljamõistetud summade osas soovitab Riigikontroll pidada bilansivälist analüütilist arvestust, sest tegemist on 1996. aastast pärit nõudega ning kogu nõude laekumine võib olla ebareaalne. Nõude realiseerumisel soovitame kajastada see eraldi tulukontol, näiteks kontol “Muud tulud”.

Ettepanekud Muinsuskaitseameti peadirektorile

- Inventeerida bilansipäeva seisuga kõik nõuded ja kohustused.

- Selgitada kohtuotsuste põhjal ameti kasuks väljamõistetud summad ja nende tegelik laekumine ning võtta laekumata nõuded arvele. Edaspidi pidada analüütilist arvestust erinevate nõuete kaupa.

1.3. Tegevuskulud

1.3.1. Kinnismälestiste avarii-, restaureerimistööde ja pühakodade programmi raha kulutamine

Ameti eraldistena nähti ette kasutada 14,8 miljonit krooni kinnismälestiste avariirestaureerimistöödeks ja 750 000 krooni Tartu Toomkiriku varemete renoveerimiseks. Programmi “Pühakodade säilitamine ja areng” kuludeks nähti ette kasutada 9,8 miljonit krooni. [68]

Vabariigi Valitsuse määrustega[69] on kinnitatud kultuurimälestise omanikule või valdajale toetuse andmise kord ning reglementeeritud taotluste esitamine, taotluste läbivaatamine ja arvestamine, teavitamine, lepingute sõlmimine ja aruannete esitamine.

---

[66] 28.09.2004. a – 3500 krooni , 14.10.2004. a – 500 krooni ja 22.11.2004. a – 500 krooni
[67] Järva Maakohtu 25.01.1996. a otsus nr 1-332/1995
[68] Kultuuriministri 16.01.2004. a käskkiri nr 8

Mälestise konserveerimise, restaureerimise ja remonditöödeks on ettevõtjatel vaja ameti väljastatud tegevusluba. Mitmel juhul tuvastasid audiitorid, et lepingud mälestiste restaureerimiseks olid sõlmitud ettevõtjatega, kellel tööde tegemiseks ameti poolt väljastatud tegevusluba ei olnud. Näiteks:

- Tabivere Vallavalitsusele eraldati 200 000 krooni Elistvere mõisa remondiprojekti koostamiseks ja katuse remondiks. Vallavalitsuse koostatud toetuse kasutamise aruande kohaselt kulutati kogu raha Elistvere aidahoone mõõdistusteks ja remontrestaureerimise projekti tehnilise dokumentatsiooni koostamiseks. Aruande kohaselt tunnistas vallavalitsus oma korraldusega riigihanke edukaks pakkujaks Keskkonnaprojekt OÜ. Riigihangete Ameti veebilehel olevate andmete järgi ei ole Tabivere Vallavalitsus riigihanget projekteerimistöödeks korraldanud ning Keskkonnaprojekt OÜ-l ei ole Muinsuskaitseameti väljastatud tegevusluba mälestistel projekteerimiseks. Sihtotstarbelise kaasfinantseerimise lepingu[70] järgi pidi vallavalitsus hiljemalt 01.12.2004. a esitama Muinsuskaitseametile tööde muinsuskaitselise aruande, mida ta aga teinud ei olnud.

- Amet sõlmis lepingu[71] Helmoldus OÜ-ga Jaagu talu rehielamu tagaseina restaureerimiseks. Kontrollimisel selgus, et Helmoldus OÜ-l puudub mälestisel töötamise luba.

- Padise Grupp OÜ-ga sõlmiti leping[72] Padise kloostri restaureerimis- ja konserveerimistöödeks maksumusega 380 000 krooni. Töövõtja kohustus tegema töid ajavahemikus 01.07–31.10.2004. Padise Grupp OÜ-le Muinsuskaitseameti poolt väljastatud mälestistel töötamise luba kehtis 09.07.2003–10.07.2004. Alles 20.12.2004. a väljastati äriühingule uus tegevusluba. Seega puudus äriühingul restaureerimis- ja konserveerimistööde ajal tegevusluba.

Riigikontrolli hinnangul ei toimi sisekontrollisüsteem selliselt, et oleks tagatud ameti poolt tööde tellimine mälestistel töötamiseks ainult nendelt isikutelt, kellele on amet ise väljastanud vastavate tööde tegemiseks vajalikud tegevusload.

Sõlmitud lepingute kohaselt tuli tööde vastvõtu komisjoni kaasata ameti esindaja. Ameti esindajaid ei ole osalenud järgmiste mälestistel tehtud tööde vastuvõtu komisjonis:

- Tartu Toomkiriku varemete konserveerimis- ja restaureerimistööd[73] (750 000 krooni);

- Puhtu mõisa peahoone katuste remondi ja remondiprojekti koostamine[74] (200 000 krooni);

- Mooste mõisa puutöökoja katuse remont[75] (100 000 krooni);

- Ahja mõisa sepikoja remont [76](100 000 krooni);

- Pootsi mõisa tuuleveski restaureerimine[77] (268 780 krooni).

Teostatud tööd ja ameti poolt aktsepteeritud toetuse kasutamise aruanded ei vasta sõlmitud lepingu tingimustele:

---

[69] Vabariigi Valitsuse 07.09.2004. a määrus nr 294 "Riigieelarvest mälestiste hooldamiseks, sealhulgas valve- ja signalisatsioonisüsteemi paigaldamiseks, mälestise konserveerimiseks, restaureerimiseks või optimaalsete säilitustingimuste loomiseks toetuse taotlemise, taotluse menetlemise ja toetuse andmise alused ja kord" ja Vabariigi Valitsuse 04.03.2003. a määrus nr 75 "Kultuurimälestise omanikule või valdajale riigieelarvest toetuse andmise kord"
[70] 12.05.2004. a leping nr 3-Jõg-M
[71] 29.06.2004. a tööettevõtuleping nr 4-LääM summas 35 400 krooni
[72] 28.06.2004. a tööettevõtuleping nr 1
[73] 07.04.2004. a sihtotstarbelise kaasfinantseerimise leping nr 1-TarL/2755 DH
[74] 16.06.2004. a sihtotstarbelise kaasfinantseerimise leping nr 2-LääM
[75] 10.05.2004. a sihtotstarbelise kaasfinantseerimise leping nr 4-PõlM
[76] 11.05.2004. a sihtotstarbelise kaasfinantseerimise leping nr 5-PõlM
[77] 18.06.2004. a sihtotstarbelise kaasfinantseerimise leping nr 2-PärM

- Paide Vallavalitsus sai Sargvere mõisa peahoone teise korruse vahelagede avariirestaureerimistöödeks 480 000 krooni.[78] Vallavalitsuse toetuse kasutamise aruandest selgub, et tehtud tööd ei vasta sõlmitud lepingule – arhitektuuribüroolt Kapiteel OÜ telliti projekteerimistöid 53 000 krooni eest, Paide Vallavalitsusele tasuti kasutusloa eest 1000 krooni, Aarens Projekt OÜ-le maksti mõisahoone mõõdistuse eest 1800 krooni ja KEK Ehituse AS-ile peahoone katuse konstruktsioonide ja katusekatte restaureerimise eest 400 600 krooni. Lepingu kohaselt tuli tööde vastuvõtu komisjoni kutsuda ameti esindaja, mida aga tehtud ei ole. Samuti tuli lepingu kohaselt toetuse saajal esitada riigihangete registrile riigihanke deklaratsioon, mida Paide Vallavalitsus samuti ei ole teinud.

- Hinni talu sauna restaureerimistöödeks[79]sai Tõnis Rätsep 50 000 krooni. Toetuse saaja maksis restaureerimistöödeks ette nähtud rahast talu heinaniitmise ja võsalõikuse eest (1200 krooni), tegi üldkorrastustöid (600 krooni) jms, mida amet on aktsepteerinud kui restaureerimistööd. Aruande järgi jäi omanikul kasutamata 4000 krooni, mille kasutamist ta taotles 2005. aastal.

Riikliku programmi "Pühakodade säilitamine ja areng" juhtnõukogu otsuse[80] kohaselt eraldati EELK Kambja kogudusele Kambja kiriku põrandaplaatide paigaldamiseks 220 000 krooni. Lepingu[81] järgi tuli töö teostajaks valida mälestisel töötamise luba omav ettevõtja, töid tuli teostada ametiga kooskõlastatud projekti järgi ja tagada tööde muinsuskaitsealane järelevalve, vastuvõtukomisjoni tuli kutsuda ameti Tartumaa vaneminspektor ning koostöös ettevõtja või järelevalve teostajaga esitada aruanne, mis vastab kultuuriministri määrusega[82] sätestatud nõuetele.

EELK Kambja kogudus valis tööde teostajaks OÜ Haaverd, kes ei oma mälestistel töötamise luba. Koguduse esitatud aruande kohaselt tehti töid Liivi Ehrmanni (ei ole muinsuskaitsealast tegevusluba) ja Toivo Traksmaa jooniste ja soovide järgi. Kellelt telliti projekt ja kas muinsuskaitsealast järelevalvet objektil tehti, see esitatud aruandest ei selgu. Ameti Tartumaa vaneminspektori selgituse kohaselt on töid tehtud ilma ameti loata ja järelevalveta, tööde teostus aga olevat üldjoontes rahuldav.

Ameti ja EELK Keila Miikaeli Koguduse vahelise lepingu[83] kohaselt pidi toetuse saaja tööde vastuvõtu komisjoni kutsuma vähemalt kaks ameti esindajat, kellest üks on vastava ehitusala spetsialist. 20.09.2004. a restaureerimistööde vastuvõtu-üleandmise akti kohaselt oli ameti esindajaks ainult Harjumaa vaneminspektor.

Mitmed programmi "Pühakodade säilitamine ja areng" tegelikud kulud ja sõlmitud lepingud ei vasta ameti peadirektori kohusetäitja kinnitatud eelarvele:

- Saku-Tõdva palvela katuse remondiks oli eelarves ette nähtud 150 000 krooni, tegelikult kulus aga 189 717 krooni (üle eelarve kulutati 39 700 krooni). Restaureerimisosakonna peaeksperdi Kaire Toominga selgituste kohaselt toimus eelarve ületamine seetõttu, et aasta lõpus selgus vaba raha olemasolu.

- Käina Martini kiriku kooriruumi katuse restaureerimiseks oli eelarves ette nähtud 400 000 krooni, tegelikult kulus aga 450 937 krooni (üle eelarve 50 937 krooni). Restaureerimisosakonna peaeksperdi Kaire Toominga selgituste kohaselt toimus eelarve ületamine seetõttu, et renoveerimistööd olid algselt planeeritud 2005. aastasse üleminevatena, aga aasta lõpus selgus vaba raha olemasolu ning leping oli võimalik täies mahus täita 2004. aastal.

- Eelarves nähti ette Väike-Kolkja Uspenski kiriku katuse ja seinte remonditööd summas 490 000 krooni. Lepingu ja arvete järgi selgus, et remonditi hoopis Kasepää vanausuliste palvelat 367 807 krooni eest. Restaureerimisosakonna peaeksperdi Kaire Toominga selgituste järgi sai Väike-Kolkja

[78] 05.05.2004. a leping nr 4-JärM
[79] 07.07.2004. a sihtotstarbelise kaasfinantseerimise leping nr 6-PõlM
[80] Juhtnõukogu 14.10.2004. a protokoll nr 7
[81] 29.10.2004. a sihtotstarbelise kaasfinantseerimise leping nr 2-TarM
[82] 30.06.2003. a kultuuriministri määrus nr 8 "Muinsuskaitsealase järelvalve kord"
[83] 15.03.2004. a sihtotstarbelise kaasfinantseerimise leping nr 1-HarM

Uspenski kirik sponsori, kelle sooviks oli kirikule uus katus panna, ning programmi "Pühakodade säilitamine ja areng" juhtnõukogu otsustas 27.05.2004. a, et toetus tuleb anda Kasepää palvelale.[84]

Riigikontrolli arvates tulnuks ameti peadirektori kohusetäitja kinnitatud eelarvet ülaltoodud juhtudel korrigeerida.

Sõlmitud lepingutes puuduvad sätted juhuks, kui tuvastatakse lepingutingimuste rikkumine, saadud raha mittesihipärane kasutamine jms.

Riigikontrolli arvates tuleks ametil jälgida, et toetuse saajad kasutaksid eraldatud raha lepingu kohaselt, ja ametil tuleks mittesihipäraselt kasutatud summad toetuse saajatelt tagasi nõuda. Lepingutes tuleks sätestada, milliseid santsioonimeetmeid rakendatakse lepingutingimuste rikkumisel.

Ettepanekud Muinsuskaitseameti peadirektorile

- Täiendada sisekontrollisüsteemi selliselt, et oleks tagatud mälestistel teostatavate tööde tellimine isikutelt, kellele amet on väljastanud tegevusloa.
- Täiendada ja täpsustada lepinguvormi selliselt, et oleks sätestatud sanktsioonid lepingutingimuste rikkumisel ning välistatud lepingusätete mitmeti tõlgendamine.
- Lepingu täitmise aruannete kontrollimisel dokumenteerida kontrolli tulemused ja rikkumiste ilmnemisel nõuda antud toetused tagasi.

1.3.2. Personalikulude arvestus

Ameti personaliarvestuses esines juhtumeid, kus palgaaste ei vastanud riigiteenistujate ametinimetuste ja palgaastmestiku seaduses kehtestatule, näiteks

- peadirektori kt Agne Trummal on ametisse nimetatud[85] palgaastmega 35, samas kui riigiteenistujate ametinimetuste ja palgaastmestiku seaduse järgi võib riikliku ameti peadirektori palgaaste olla vahemikus 30–34[86];
- osakondade juhatajatele (pearaamatupidaja-ökonomist, registriosakonna juhataja-registripidaja, restaureerimisosakonna juhataja, järelevalveosakonna juhataja) on kõigile määratud 30. palgaaste, samas kui seaduses on lubatud palgaaste vahemikus 23–27[87];
- kahele peaeksperdile on määratud 28. palgaaste, neljale peainspektorile 27. ja ühele 29. palgaaste, samas kui vanemametniku palgaastme lubatud vahemik on 18–26.[88]

1.3.3. Majandamiskulude arvestus

Majandamiskulude arvestuse korraldamisel ei ole mõnedel juhtudel järgitud raamatupidamise seaduse, raamatupidamise hea tava ja peadirektori käskkirjaga kehtestatud nõudeid.

Näiteks:

[84] Juhtnõukogu 27.05.2004. a protokoll nr 6
[85] Kultuuriministri kk 26.01.2004 nr 18-K
[86] Riigiteenistujate ametinimetuste ja palgaastmestiku seadus § 10 lg 4
[87] Riigiteenistujate ametinimetuste ja palgaastmestiku seaduse § 10 lg 7 p 2
[88] Riigiteenistujate ametinimetuste ja palgaastmestiku seaduse § 10 lg 7 p 3

- Amet sõlmis 2004. aastal kaks liisingulepingut AS-iga Hansa Liising Eesti sõiduauto liisimiseks ning neid kajastatakse raamatupidamises kasutusrendina. Haldusjuhi selgituste kohaselt sõltub autode omandamine rendiperioodi lõppedes autode tehnilisest seisukorrast ja läbisõidust lepingu lõppemisel. Raamatupidamise hea tava kohaselt tuleb kasutusrendi maksed kajastada rendiperioodi jooksul kuluna lineaarselt, st ühtlaselt kogu rendiperioodi jooksul sõltumata sellest, millal maksed tegelikult toimuvad.[89] Amet on kirjendanud rendimaksed kuludesse maksete tegemisel ning seetõttu on raamatupidamises näidatud 2004. aasta sõiduautode rendikulud 37 922 krooni võrra suuremana.

- Sõiduautode ja sidevahendite kasutamise limiidi ületamise kohta esitatakse arveid mitmekuise hilinemisega, näiteks ühele töötajale on koostatud 10.12.2004. a arve, mis sisaldab telefonilimiidi ületamise maist kuni oktoobrini 2134 krooni. Auditeerimise ajal olid esitamata arved ülekulude kohta novembris ja detsembris (arved koostati 21. jaanuaril 2005 kuupäevaga 31.12.2004). Raamatupidamine ei ole lähtunud arvete esitamisel peadirektori käskkirjadega[90] kehtestatud korrast, millega sätestati, et ühe kuu limiiti ületava summa kohta esitab raamatupidamine teenistujale maksmiseks arve.

Amet on kindlustanud kõik oma töötajad. Töötajate kindlustamine ei ole seotud asutuse põhitegevusega. Raamatupidamine on kindlustussummalt 36 716 krooni arvestanud ja tasunud erisoodustusmakse 29 273 krooni. Ameti peadirektori kt Agne Trummali selgituste kohaselt olevat ametnike elu kindlustamine toimunud juba alates 1990. aastast ja ameti töö spetsiifikast lähtudes tuleb järelevalve- ja restaureerimisosakonna töötajatel pidevalt, üldosakonna töötajatel ning näiteks ka peadirektoril aegajalt viibida eluohtlikel objektidel (avariilised või ehitusjärgus objektid) ning nendeni jõudmine on Eesti liiklusõnnetuste statistika juures veelgi ohtlikum. Tihti tuleb ametnikel viibida välitöödel või sõita Eesti erinevatesse punktidesse talvistel libedatel maanteedel.

Põhjendamatuks kuluks peab Riigikontroll ka ühe töötaja (järelevalveosakonna peainspektor Ants Kraut) tööle ja koju sõitmise kulude hüvitamist. Selleks kulutati koos erisoodustusmaksudega 6817 krooni.

Riigikontroll ei pea põhjendatuks asutuse põhitegevusega mitte seotud kulude katmist, mis toovad täiendavalt kaasa kulutusi erisoodustusmaksude näol.

1.3.4. Maksukohustused

Kontrollimise käigus leidis Riigikontroll, et amet on teinud mitmeid kulutusi, mis on käsitatavad erisoodustusena, ja neilt ei ole arvestatud, deklareeritud ega tasutud erisoodustuse makse[91].

- Taseme- ja vabaharidusliku koolituse kulusid maksti 20 500 krooni.[92] Seda ei ole käsitletud erisoodustusena ja erisoodustuse tulumaks 7203 krooni ning sotsiaalmaks 9142 krooni on deklareerimata ning maksmata.

- Sõidukite kasutamise üle arvestuse pidamiseks on igas autos sõidupäevik, mida täidab auto kasutaja. Sõidupäevikutest selgub, et tööandja sõidukit kasutatakse ka isiklikeks sõitudeks. Perioodil 01.01–31.12.2004 tehti isiklikke sõite kokku 6071 km, seega on erisoodustusena arvestatav summa 24 284 krooni.[93] Amet ei ole seda arvestanud erisoodustusena ja erisoodustuse

[89] Raamatupidamise Toimkonna 30.12.2002. a otsus nr 17-1, Raamatupidamise Toimkonna juhend nr 9, p-d 35, 36
[90] Peadirektori 02.02.2004. a käskkiri nr 08-k "Piirlimiidid sõiduvahendite kasutamisel" ja 02.02.2004. a käskkiri nr 06-k "Piirlimiidid sidevahendite kasutamisel"
[91] Tulumaksuseadus, § 48; rahandusministri 29.12.1999. a määrus nr 120, p 8 "Erisoodustuse hinna määramise kord"
[92] Maili Roio õppeteenustasu 2004/2005. õppeaasta sügissemestril Tartu Ülikoolis ajaloo erialal 10 500 krooni ja Kaire Toominga õppeteenustasu 2003/2004. õppeaasta kevadsemestril Tartu Ülikoolis ajaloo erialal 10 000 krooni
[93] Rahandusministri 25.02.2003. a määrus nr 40 "Rahandusministri 29.12.1999. a määruse nr 120 "Tulumaksuseadusest tulenevate õigusaktide kinnitamine" muutmine", § 2 p 4^2

tulumaks 8532 krooni ja sotsiaalmaks 10 829 krooni on deklareerimata ning maksmata. Tulumaksuseaduse järgi on erisoodustuseks igasugune kaup, teenus, loonustasu või rahaliselt hinnatav soodustus ning neilt tuleb arvestada ja tasuda erisoodustuse maksud.[94]

Ettepanekud Muinsuskaitseameti peadirektorile

- Viia teenistujate palgaastmed vastavusse riigiteenistujate ametinimetuste ja palgaastmestiku seaduses kehtestatuga.
- Vältida kulutusi, mis on käsitatavad erisoodustustena ja toovad kaasa täiendavat kulu.
- Arvestada, deklareerida ja maksta erisoodustustena käsitatavatelt kulutustelt maksuseaduste alusel ettenähtud maksud.

1.4. Muud tähelepanekud

Ameti järelevalveosakond on tellinud arheoloogilisi uuringuid Viru-Nigula kirikaias[95] füüsiliselt isikust ettevõtjalt Tõnno Jonuksilt, kellel puudub ametilt saadud tegevusluba uuringute teostamiseks. Riigikontrolli hinnangul ei toimi sisekontrollisüsteem selliselt, et oleks tagatud tööde tellimine mälestistel töötamiseks ainult nendelt isikutelt, kellele on amet ise väljastanud vastavate tööde tegemiseks vajalikud tegevusload.

Riigihangete seaduse kohaselt tuleb riigihangete korral, mille hankelepingu maksumus on ilma käibemaksuta asjade ostmisel või teenuste tellimisel 100 000 krooni või enam, võtta pakkumised vähemalt kolmelt pakkujalt[96] ja esitada kümne päeva jooksul pärast hankelepingu sõlmimist riiklikule riigihangete registrile riigihanke deklaratsioon[97]. Amet oli rikkunud eeltoodud seaduse sätet, soetades arvuteid[98], mille maksumus ületab ilma käibemaksuta 100 000 krooni, ilma vähemalt kolmele hankijalt pakkumisi võtmata. Samuti ei ole riigihangete registrile esitatud deklaratsiooni.

Riigikontrolli hinnangul ei ole amet asjade soetamisel lähtunud riigihangete heast tavas, mis tagaks ameti kasutuses oleva raha kõige ratsionaalsema ja säästlikuma kasutamise.

Amet on korraldanud avatud pakkumismenetluse, kuid ei ole esitanud riigihanke deklaratsiooni 2004. aastal kahe sõiduauto rendilepingu kohta.[99]

Ettepanekud Muinsuskaitseameti peadirektorile

- Mälestistega seotud tööde tellimisel lähtuda muinsuskaitseseadusest ning sõlmida lepingud ainult muinsuskaitsealaseid tegevuslube omavate füüsiliste ja juriidiliste isikutega.
- Asjade soetamisel ja teenuste tellimusel lähtuda riigihangete seadusest, mis tagab kasutatavate rahaliste vahendite kõige ratsionaalsema ja säästlikuma kasutamise.

[94] Tulumaksuseadus, § 48 lg 4
[95] 14.12.2004. a arve nr 2004-9 summas 10 227,40 krooni
[96] Riigihangete seadus, § 2 lg 8
[97] Riigihangete seadus, § 2 lg 9
[98] PT Mikro AS-ilt arvuteid 110 342 krooni eest käibemaksuta
[99] Lepingute maksumused käibemaksuta on 184 618 krooni ja 191 042 krooni.

2. Eelarve planeerimine ja täitmine

2.1. Eelarvestamine

Ameti 2004. aasta eelarvekulude maht oli 37,4 miljonit krooni[100], sellest riigieelarve raha 31,2 miljonit, Kultuuriministeeriumi eelarvest sihtfinantseeringuid 9,8 miljonit, tegevuskulud majandustegevusest laekuvate summade arvel 275 000 krooni ja välisabi raha 175 000 krooni. Ameti 2004. aasta kulueelarvet on muudetud ühel korral.[101]

2.2. Eelarve täitmine

Ameti eelarve täideti 102,58% ehk kinnitatud eelarvet ületati 965 900 krooni võrra. Ülekulu oli tingitud sellest, et majandustegevusest laekus raha rohkem, kui seda oli eelarvesse planeeritud. Aastaks 2004 oli planeeritud 275 000 krooni.[102] Riigikassa andmetel laekus tegelikult 1 348 531 krooni, seega 1 073 531 krooni rohkem.

Pearaamatupidaja selgituste kohaselt tingis majandustegevusest saadava tulu ülelaekumise kultuuriväärtuste väljaveo lubade tasude oodatust suurem laekumine. Amet oli arvestanud, et see tegevus lõpeb 01.05.2004. a seisuga ning muid omatulusid peaaegu ei laeku. Tegelikult ilmnes, et väljaveolubasid väljastati tunduvalt rohkem. Paljud ekspertiisid teostati pärast 01.05.2004. a. Edasiantavad kommunaalkulud ei olnud omatuludesse planeeritud, kuna neid ei olnud planeeritud ka ameti majanduskulude eelarvesse. Välisprojektide toetustena laekusid summad, mis pidid ametile laekuma juba enne 2004. aastat.

Eelarvesse ei ole tuluna planeeritud riiklike tegevuslubade väljastamisel ja pikendamisel võetavat riigilõivu, mis 2004. aastal moodustus 1 011 445 krooni.

Samuti ei ole eelarvesse planeeritud renditulu, mis 2004. aastal moodustas 541 890 krooni.[103]

Kultuuriministri kinnitatud tegevuskulude eelarves ettenähtud majandamiskulude summast[104] on amet kinni pidanud, kuid erinevused on sisemiselt reguleeritud[105] majandamiskulude erinevate kulukirjete eelarve täitmisel kõigi artiklite osas. Nii näiteks on

- administreerimiskuludeks planeeritud 540 000 krooni, tegelik kassakulu 688 136 krooni;
- lähetuskuludeks planeeritud 420 000 krooni, tegelik kassakulu 315 596 krooni;
- tootmiskuludeks planeeritud 2 125 400 krooni, tegelik kassakulu 2 029 817 krooni.

Amet on maksnud kahe sõiduki kasutusrendi makseid summas 45 508 krooni sõidukite soetamiseks ette nähtud raha arvelt. Riigikontroll ei pea põhjendatuks ministeeriumi tegevuskulude katmist riigieelarves selleks mitte ettenähtud rahaliste vahendite arvelt. Riigikontrolli hinnangul tulnuks planeerida tegevuskuludena käsitletavad väljamaksed eelarve koostamisel vastavate kuluartiklite koosseisu.

---

[100] Kultuuriministri 16.01.2004. a käskkirjaga nr 8 “2004. aasta eelarve kinnitamine”
[101] Kultuuriministri 22.11.2004. a käskkiri nr 220 “Kultuuriministri 16.01.2004. a käskkirja nr 8 muutmine”
[102] Muinsuskaitseameti peadirektori 17.03.2004. a käskkiri nr A-9 “Muinsuskaitseameti 2004. a eelarve” (alus kultuuriministri 16.01.2004. a käskkiri nr 8 “2004. aasta eelarve kinnitamine”)
[103] Arvestatud kehtinud rendilepingute alusel
[104] Kultuuriministri 16.01.2004. a käskkirjaga nr 8 “2004. aasta eelarve kinnitamine”
[105] Muinsuskaitseameti peadirektori 17.03.2004. a käskkiri nr A-9 “Muinsuskaitseameti 2004. a eelarve”

Ettepanekud Muinsuskaitseameti peadirektorile

- Eelarve koostamisel võtta arvesse kõiki ameti tegevuse tulemusena saada olevaid tulusid.
- Pidevalt jälgida tegevuskulude eelarve täitmist ja vajaduse korral eelarvet korrigeerida.
- Täiendada sisekontrollisüsteemi selliselt, et oleks tagatud väljamaksete tegemine vastavuses riigieelarve seadusega määratud ja ametile kinnitatud eelarvekulude liigenduse ja sisuga.

Jüri Kõrge
III auditiosakonna peakontrolör

Kultuuriministeeriumi kantsleri ja Muinsuskaitseameti peadirektori asetäitja teaduse alal peadirektori ülesannetes vastused

KULTUURIMINISTEERIUM

Hr Jüri Kõrge
Peakontrolör
Riigikontroll
Narva mnt 11a
15013 TALLINN

Teie: 30.06.2005 nr OSIII-2-7.1/05/1004

Meie: 04.07.2005 nr 1.5-3/3448

Kultuuriministeeriumi vastus Riigikontrolli ettepanekutele
Muinsuskaitseameti majandustegevuse kohta 2004. aastal

Lugupeetud härra Jüri Kõrge

Esitame alljärgnevalt oma seisukohad Riigikontrolli kontrolliaruande eelnõus nr OSIII-2-5/05/63 Kultuuriministeeriumile esitatud ettepanekute kohta.

1. Ministeerium nõustub Riigikontrolli ettepanekuga ning töötab välja riigi raamatupidamise üldeeskirja nõuetele vastava sularahakassa eeskirja ning tagab selle rakendamise Muinsuskaitseametis.

2. Ministeerium nõustub Riigikontrolli ettepanekuga kultuuriväärtuste väljaveo seaduse eelnõu koostamise vajalikkuses. Vastavalt ministeeriumi 2005. aasta tööplaanile (ministri käskkiri 28. jaanuar 2005 nr 27) peavad kultuuriväärtuste osakond ning eelnõude ja juriidilise nõustamise osakond välja töötama seaduseelnõu "Kultuuriväärtuste väljaveo reguleerimise seadus" tähtajaga 30. detsember 2005. Nimetatud seaduseelnõu on Kultuuriministeerium esitanud Vabariigi Valitsuse 2005. aasta tööplaani. Käesoleval ajal toimub seaduseelnõu ettevalmistamine, milles osaleb ka Muinsuskaitseamet.

3. Ministeerium nõustub Riigikontrolli ettepanekuga, et Muinsuskaitseameti poolt kirjastatud trükiste osas peab olema välja töötatud reeglistik. See peaks sisaldama trükiste valiku kriteeriume ning peadirektori poolt kinnitatud trükise eelarve projekti. Peaks olema ära toodud kavandatava trükise maht, illustratsioonide arv ning maksumus, autoritasud, trükikulud ning väljaandmise eest vastutav töötaja. Trükiste väljaandmine peab olema reguleeritud ametisiseselt peadirektori käskkirjaga. Samuti tuleb trükiste jooksev arvestamine ja turustamine ametisiseselt reguleerida. Trükiste müük ning sellega seotud erinevad hinnatasandid tuleb otsustena fikseerida.
Kultuuriministeerium on seisukohal, et Muinsuskaitseameti ülesanne on nii mälestiste korrastamist ja restaureerimist tutvustava lühioskusteabe, välitööde ülevaadete kui ka teaduslike monograafiate ettevalmistamine ning väljaandmine. Kultuuripärandi säilitamine on seotud uurimisprotsessiga, samuti unikaalsete metoodikate kasutamisega ning pakub seetõttu laiemat ühiskondlikku ja rahvusvahelist huvi. Kultuurimälestiste uurimine ja restaureerimine on üks osa meie rahvusteadusest. Elanikkonna jooksev teavitamine mälestiste korrashoiu alustest, töö

Suur-Karja 23
15076 TALLINN
Reg kood: 70000941
e-mail: min@kul.ee
tel: 628 2250
faks: 628 2200

tulemustest on võrreldav tervishoiualase või liiklusohutuse vastava teavitustööga ning sellel on ka märgatav rahaline efekt.
Muinsuskaitseameti teaduslike väljaannete küsimust arutas 13.06.05. koosolekul ka Muinsuskaitse Nõukogu, kes avaldas veendumust, et olukorras, kus ükski teine riiklik institutsioon kultuurimälestiste uurimisega ei tegele, on materiaalse kultuuripärandi teaduslik uurimine, uurimise initsieerimine ja uurimustulemuste publitseerimine Muinsuskaitseameti ühe põhiülesandena vältimatu. Lisaks tervitas nõukogu Muinsuskaitseameti senist praktikat müüa oma publikatsioone kättesaadava hinnaga.

4. Ministeerium on seisukohal, et SA-lt UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon saadava renditulu suurendamine pole põhjendatud. Puudub vastuolu riigivara seaduse § 7 lõikega 3, kuna põhimõtet vältida kahju on järgitud – saadakse renditulu ja on laekumised kommunaalkulude katteks.
Kuna SA UNESCO ERK tegevust finantseerib Kultuuriministeerium, kaasneb Muinsuskaitseameti poolt rendi tõstmisega vastava kulu suurenemine ministeeriumi eelarves. Seega puudub otsene võimalus suurendada kasu, mis riik võib neist tehingutest saada.

5. Lõpetuseks juhime Teie tähelepanu, et aruande lk 6 olevas tabelis nr 1 (Bilansi ja tulemiaruande kirjed, 2003. a) ei anna bilansikirjete summa (nii aktiva kui passiva) tabelis fikseeritud bilansimahtu kokku.

Lugupidamisega

Siim Sukles
Kantsler

Liili Kaska 628 2285
Marju Reismaa 628 2335

MUINSUSKAITSEAMET

Hr. Jüri Kõrge
Peakontrolör
III auditiosakond
Riigikontroll

08.07.2005 nr 1.1-7/486

Kontrolliaruande eelnõule vastamine

Austatud härra Kõrge

Käesolevaga saadame Teile Muinsuskaitseameti vastuse Riigikontrolli 30.06.2005. a. kontrolliaruande eelnõule nr. OSIII-2-5/05/63.

Lugupidamisega,

Anneli Randla
Muinsuskaitseameti peadirektori asetäitja teaduse alal peadirektori ülesannetes

Lisa: vastus 11 lehel 1 eks

Uus tn 18
10111 TALLINN
Reg kood 70000958

Tel +372 640 3050
Faks +372 640 3060

E-post info@muinas.ee
http://www.muinas.ee

RIIGIKONTROLL
Kuupäev 11.07.2005 Reg nr OSIII-2-7.1/05/1005-2

Muinsuskaitseameti vastus Riigikontrolli 30.06.2005. a. kontrolliaruande eelnõule nr. OSIII-2-5/05/63

Vastused on esitatud Riigikontrolli kontrollaruandes sisalduvate ettepanekute kohta peatükkide kaupa. Riigikontrolli ettepanekud on *kursiivis*, Muinsuskaitseameti vastused tavalises kirjas.

1. Raamatupidamisarvestuse korraldus ja sisekontroll

Varade arvestus: kassa- ja pangatehingute arvestus

- Tagada kohustuste lahususe põhimõtte järgimine kassapidaja tööülesannete täitmisel.

- Sõlmida materiaalse vastustuse leping kassapidaja tööülesandeid täitva töötajaga.

Vastav materiaalse vastustuse leping sõlmiti Muinsuskaitseameti raamatupidajaga 30.06.2005. Pearaamatupidaja-ökonomisti ja raamatupidajate ametijuhendisse viiakse sisse sätted, mille kohaselt täidab kassapidaja ülesandeid raamatupidaja, kelle tegevust kontrollib pearaamatupidaja.

- Täiendada ameti sisekontrollisüsteemi ja raamatupidamise sise-eeskirja selliselt, et oleks tagatud sularaha liikumise õigeaegne ja kõikehõlmav dokumenteerimine, allesoleku perioodiline ning erakorraline kontroll.

Muinsuskaitseamet täiendab oma raamatupidamise sise-eeskirja hiljemalt 01.10.2005, viies sisse sätted, mis tagavad sularaha kvartaalse liikumise (tihedam sularaha liikumine ei ole võimalik seoses ameti maakonna-kontorite laialipaiknemisega üle vabariigi). Samuti ootame Kultuuriministeeriumi poolt kehtestatud riigi raamatupidamise üldeeskirjaga vastavuses olevat raamatupidamise sise-eeskirja, millega määrataks täiendavad nõuded ministeeriumi koosseisus olevatele üksustele.

Varade arvestus: põhi- ja väheväärtuslike varade arvestus

- Tagada aastainventuuride nõuetekohane korraldamine ja inventuuritulemuste kajastamine raamatupidamisarvestuses.

Muinsuskaitseamet tunnistab oma tegematajätmist põhivara inventuuride läbiviimisel. Alates 2005. aastast garanteerime nõuetekohase põhivara aastainventuuri läbiviimise iga aasta IV kvartalis.

- Täiendada ameti raamatupidamise sise-eeskirja selliselt, et oleks tagatud väheväärtusliku vara arvestus ja säilimine, ning kehtestada immateriaalse põhivara amortisatsiooninormid, lähtudes nende kasulikust elueast.

Muinsuskaitseamet täiendab oma raamatupidamise sise-eeskirja hiljemalt 01.10.2005, kehtestades selles väheväärtusliku vara maksumuse piirnormid, arvele võtmise korra ja väheväärtusliku vara inventeerimise korra (toimub kord aastas samaaegselt koos põhivara inventuuri läbiviimisega). Immateriaalse põhivara amortisatsiooninormid on amet kehtestanud juba 01.01.2005.

- Viia riigivararegistri andmed vastavusse tegelike andmetega.

Muinsuskaitseamet viib andmed vastavusse hiljemalt 31.12.2005.

Tulud: tulud majandustegevusest

- Ettepanekud Kultuuriministrile: otsustada, milliseid trükiseid Muinsuskaitseameti poolt kirjastatuna vajab muinsuskaitsealane tegevus ning kas teaduslike monograafiate väljaandmine peaks olema Muinsuskaitseameti ülesandeks.

Muinsuskaitseamet soovib siinkohal esitada ka omapoolse seisukoha. Amet lähtub oma trükiste väljaandmisel järgmistest õigusaktidest (tekstid vt. lisa): 1. Muinsuskaitseameti põhimäärus (§ 8 pp 11, 14 ja 15); 2. Riigikogu poolt ratifitseeritud konventsioonid ja rahvusvahelised hartad (Ülemaailmse kultuuri- ja looduspärandi kaitse konventsioon, art 27; Arheoloogiapärandi kaitse Euroopa konventsioon, art 7; Euroopa arhitektuuripärandi kaitse konventsioon, art 15; Veneetsia Harta, art 16; Firenze Harta, art 25); 3. riiklik programm „Pühakodade säilitamine ja areng" (p 4.1.1.3).

Vastavalt Muinsuskaitseameti põhimääruse § 16 korraldab ja koordineerib ameti muinsuskaitsealaseid alus- ja objektiuuringuid, teadus- ja publitseerimisalast tegevust ameti peadirektori asetäitja teaduse alal.

Lisaks sellele lähtub Muinsuskaitseamet oma trükiste kavandamisel rahvusvahelisest praktikast. Kõigi Euroopa riikide riiklikud muinsuskaitse institutsioonid annavad välja trükiseid infovoldikutest teaduslike monograafiateni. Meile on enim eeskujuks olnud Põhjamaade, Suurbritannia ning Läti ja Leedu vastavate institutsioonide publikatsioonid ning nende levitamise poliitika. Mõned näited: Rootsi Riiklik Muinsuskaitseamet on juba üle 100 aasta välja andnud teaduslike monograafiate seeriat „Rootsi kirikud"; analoogseid kirikute seeriaid ilmutavad Soome, Taani ja Norra riiklikud muinsuskaitse asutused. Läti Riiklik Muinsuskaitseinspektsioon annab välja nii mälestisi üldiselt tutvustavat kui ka ohustatud mälestiste kohta eraldi trükiste sarja. Kõigi eelnimetatud riikide muinsuskaitse institutsioonid publitseerivad ajalooliste hoonete, linnakeskuste, arheoloogiliste alade, vallasvara jms hoolduseks ja restaureerimiseks nii lihtsaid juhiseid omanikele, metoodilisi materjale praktikutest konservaatoritele, kui ka teaduslikke uurimusi näiteks materjaliteaduste vallast. Muinsuskaitseameti raamatukogus on üle 100 kõvakaanelise värvitrükis raamatu, mille on kirjastanud ning meile tasuta andnud Euroopa erinevad muinsuskaitse asutused.

Muinsuskaitseamet esitas 2004. a. teadustegevuse töövaldkonna (sh publikatsioonid) aruande ja 2005. a. plaanid Kultuuriministeeriumi juures tegutsevale Muinsuskaitse Nõukogule 10.12.2004. Nõukogu tunnustas ametit teadustegevuse töövaldkonnas seni tehtu eest ning kiitis põhimõtteliselt heaks kavandatud tegevuse 2005. aastaks (vt. protokolli lisas). Muinsuskaitse Nõukogu arutas 13.06.2005 ameti poolt kirjastatavate teaduslike väljaannete küsimust ning avaldas veendumust, et olukorras, kus ükski teine riiklik institutsioon kultuurimälestiste uurimisega ei tegele, on materiaalse kultuuripärandi teaduslik uurimine, uurimise initsieerimine ja uurimustulemuste publitseerimine Muinsuskaitseameti ühe põhiülesandena vältimatu. Lisaks tervitas nõukogu Muinsuskaitseameti senist praktikat müüa oma publikatsioone kättesaadava hinnaga (vt. protokolli lisas).

Muinsuskaitseameti trükistel on kaks põhieesmärki: mälestiste tutvustamine ning mälestiste kaitse ja hooldamise propageerimine. Mälestiste tutvustamise alla käivad trükised lihtsatest infovoldikutest kuni teaduslike monograafiateni. Need võivad hõlmata tervet mälestiste liiki, maakonda või olla pühendatud vaid ühele mälestisele. Mälestiste kaitse ja hoolduse kohta võivad materjalid varieeruda paarilehelisest üldinfot pakkuvast voldikust restaureerimismetoodiliste süvakäsitlusteni. Ka trükiste sihtgrupid on erinevad – ennekõike peaks trükised olema suunatud laiemale publikule, kuid ei saa puududa ka restauraatoritele, arheoloogidele jt. professionaalsetele gruppidele suunatud väljaanded.

Sellest tulenevalt publitseerib Muinsuskaitseamet praegu järgmisi sariväljaandeid:

1. restaureerimisalaste infovoldikute seeriat;
2. Rootsi Riigi Muinsuskaitseameti restaureerimisõpikute tõlkesarja;
3. muinsuskaitse aastaraamatut (alates 2005);
4. aastaraamatut „Arheoloogilised välitööd Eestis";
5. pühakodade programmi raames monograafiate sarja „Eesti Kirikud".

Lisaks sellele publitseerib Muinsuskaitseamet ühekordseid trükiseid mälestiste ja nende kaitse kohta, osaliselt pühakodade programmi raames (nt. 2005-06: seenkahjustused hoonetel, kirikute hooldusjuhend, Jõelähtme kiriku kroonika). Samuti toetab Muinsuskaitseamet võimaluse korral teiste asutuste poolt välja antavaid, kuid muinsuskaitsealase töö seisukohalt olulisi trükiseid.

- Sihtfinantseerimise vahendeid arvestada raamatupidamises vastavalt üldeeskirjas ja Raamatupidamise Toimkonna juhendis sätestatule.

Muinsuskaitseamet parandab 2005. aastal laekunud vahendid riigikassas ja garanteerib sihtfinantseerimise nõuetekohase arvestuse edaspidi.

- Ruumide rendile andmisel lähtuda riigivaraseadusest ja sõlmitud lepingutest.

Ruumide rendile andmisel on Muinsuskaitseamet lähtunud riigivaraseadusest ja lähtub sellest ka edaspidi. Ametil on kaks ruumide rendileandmise lepingut. Esimene, Pikk tn 2 rendileping OÜ-ga M. Villadisain lõpeb 01.07.2005. Kultuuriministeerium on läbi viinud Pikk tn 2 ruumide üürileandmise avaliku enampakkumise, mille tulemusel jõustub alates 1. juulist uus üürileping. Muinsuskaitseamet täidab selle lepinguga võetud kohustusi.

Äriruumi üürileping UNESCO Eesti Rahvusliku Komisjoniga – Muinsuskaitseamet on kõik lepingus võetud kohustused täitnud. Võimalik on vaid teha UNESCO Eesti Rahvuslikule Komisjonile ettepanek üüri suurendamiseks.

- Nõuda raamatupidamiselt analüütilise arvestuse pidamist trükiste kaupa ning inventeerida varusid aasta lõpu seisuga.

Muinsuskaitseamet seab sisse analüütilise arvestuse müügiks minevate trükiste kohta iga trükise kaupa hiljemalt 31.12.2005. Varasema ebaregulaarse inventeerimise asemel (vastavalt vajadusele) hakatakse inventeerima trükiste jääki kord aastas (aasta lõpu seisuga) alates 31.12.2005. Vastavalt täiendatakse ka raamatupidamise sise-eeskirja.

- Sõlmida lepingud kõikide jae- ja hulgimüüjatega, et oleks fikseeritud osapoolte õigused, kohustused ja vastutus.

Muinsuskaitseamet sõlmib lepingud kõigi suuremate jae- ja hulgimüüjatega hiljemalt 31.12.2005. Amet ei pea otstarbekaks sõlmida lepinguid usaldusväärsete partneritega (nt. riiklikud muuseumid), kes müüvad vaid üksikuid eksemplare ameti trükistest. Neile on otstarbekas anda ka edaspidi trükiseid müüki saatelehtede alusel.

- Trükiste müügihinna kehtestamisel lähtuda tehtud kulutustest.

Muinsuskaitseameti põhiülesanneteks on vastavalt oma põhimääruse §8 algatada ja korraldada muinsuskaitsealaseid teaduslikke ja rakenduslikke uuringuid, koguda, koostada ja levitada muinsuskaitsealast teavet ja metoodilisi materjale ning korraldada muinsuskaitsealast propagandat. Ameti põhiülesanne ei ole teenida kasumit. Seega lähtub amet oma trükiste

müügihinna kehtestamisel tehtud kulutustest, kuid samas ka kättesaadavuse printsiibist. Viimasel seisukohal on ka Kultuuriministeeriumi juures tegutsev Muinsuskaitse Nõukogu (vt. protokolli lisas).

Tulud: tulud riigilõivudest

- Võtta kasutusele infosüsteem (analüütiline arvestus), milles kajastuksid klientide ja kuupäevade kaupa nii lõivudega maksustatud toimingud kui ka laekumised.

Alates 01.06.2005 on Muinsuskaitseametil asutusepõhine viitenumber Maksu- ja Tolliametis (nr 2900073481), mis tagab riigilõivude laekumise parema jälgimise. Alates 01.09.2005 täiendatakse ameti restaureerimisosakonnas tegevuslubade registreerimise tabelit riigilõivude laekumise veeruga taotluse esitajate ja kuupäevade kaupa. Restaureerimisosakond esitab vastavad andmed kord kvartalis raamatupidamisele.

Tulud: tulud trahvidest

- Nõuda raamatupidamiselt trahvide ja sunniraha tulude tekkepõhist arvestust. Selleks kohustada väärtegusid menetlevaid ning sunniraha korraldavaid ametiisikuid esitama sunnivahendite rakendamise dokumentide koopiad raamatupidamisele.

- Nõuda raamatupidamiselt trahvide ja sunniraha nõuete arvestamiseks vastava analüütilise arvestuse sisseviimist.

Muinsuskaitseametis juba sisseviidud korra kohaselt saadab juriidiline nõunik pärast täitemenetluse algatamist kohtutäiturile edastatud täitekorralduse koopia raamatupidamisele. Raamatupidamine võtab nõude tekkepõhiselt arvele. Vajadusel täiendame ameti raamatupidamisalaste dokumentide menetlemise korda või raamatupidamise sise-eeskirja ka vastava sättega (täitemenetluse algatamisel väärteoasjas või sunniraha kohaldamiseks edastab juriidiline nõunik täitekorralduse koopia raamatupidamisele nõude analüütiliseks arvestuseks).

Tulud: muud tulud

- Inventeerida bilansipäeva seisuga kõik nõuded ja kohustused.

Muinsuskaitseamet inventeerib kõik nõuded ja kohustused 31.12.2005.

- Selgitada kohtuotsuste põhjal ameti kasuks väljamõistetud summad ja nende tegelik laekumine ning võtta laekumata nõuded arvele. Edaspidi pidada analüütilist arvestust erinevate nõuete kaupa.

Muinsuskaitseameti kasuks väljamõistetud summad on ameti juriidilise nõuniku poolt 30. juuni seisuga välja selgitatud (selgusid: 1. nõue Kardo Tamme vastu Tallinna Ringkonnakohtu 30.09.2004 otsusest 30 000.- ulatuses, aluseks Pärnu maakohtu 19.05.2004.a. otsuse muutmata jätmine; 2. nõue Jaanus Saare ja Meelis Saare vastu Tartu maakohtu otsusest 07.10.2002 3000.- ulatuses). Nõuded on raamatupidamises tekkepõhiselt arvele võetud.

Tegevuskulud: kinnismälestiste avarii-, restaureerimistööde ja sakraalehitiste programmi raha kulutamine

- Täiendada sisekontrollisüsteemi selliselt, et oleks tagatud mälestistel teostatavate tööde tellimine isikutelt, kellele amet on väljastanud tegevusloa.

Nimetatud sätte täitmise kontrolli kohustus on ameti restaureerimisosakonnal. Lisaks restaureerimisosakonnale pannakse kontrollimise kohustus alates 01.09.2005 ka järelevalveosakonna maakondade vaneminspektoritele.
Lisaks sisaldub nimetatud kohustus Toetuse sihtotstarbelise kasutamise lepingus, p. 3.1: Omanik kohustub Toetust kasutama sihtotstarbeliselt punktis 2.1. märgitud Tööde eest tasumiseks, kusjuures töövõtja(te)ks valitakse mälestistel tegevusluba omav(ad) ettevõtja(d), Töid tehakse Muinsuskaitseametiga kooskõlastatud projekti järgi ja tagatakse Tööde muinsuskaitseline järelevalve;

- *Täiendada ja täpsustada lepinguvormi selliselt, et oleks sätestatud sanktsioonid lepingutingimuste rikkumisel ning välistatud lepingusätete mitmeti tõlgendamine.*

Alates oktoobrist 2004 täiendati ja täpsustati ameti varemkehtinud lepinguvormi ning lisati sellele sätted vastavuses Vabariigi Valitsuse 7. septembri 2004. a. määrusega nr 294 kehtestatud "Riigieelarvest mälestise hooldamiseks, sealhulgas valve- ja signalisatsioonisüsteemi paigaldamiseks, mälestise konserveerimiseks, restaureerimiseks või optimaalsete säilitustingimuste loomiseks toetuse taotlemise, taotluse menetlemise ja toetuse andmise aluste ja korra" (RT I 2004, 67, 466) § 7 lõikele 1, sh ka lepingupoolte õigused, kohustused ja vastutus. Lepingu p. 3 näeb välja järgmine:

3. Omanik:

3.1. kohustub Toetust kasutama sihtotstarbeliselt punktis 2.1. märgitud Tööde eest tasumiseks, kusjuures töövõtja(te)ks valitakse mälestistel tegevusluba omav(ad) ettevõtja(d), Töid tehakse Muinsuskaitseametiga kooskõlastatud projekti järgi ja tagatakse Tööde muinsuskaitseline järelevalve;
3.2. tagab Toetuse ulatuses tehtavate Tööde lõpetamise ... (kuupäev), kusjuures Tööde vastuvõtukomisjoni kutsutakse Muinsuskaitseameti ... (maakond) vaneminspektor ja koopia Tööde vastuvõtuaktist antakse Muinsuskaitseametile;
3.3. kohustub esitama hiljemalt ... (kuupäev) Muinsuskaitseametile kirjaliku aruande (koos koopiatega kuludokumentidest) Toetuse kasutamise kohta ja koostöös ettevõtja või muinsuskaitselise järelevalve teostajaga Tööde muinsuskaitselise aruande (v.t. kultuuriministri 30. juuni 2003.a määrusega nr 8 kehtestatud „Muinsuskaitselise järelevalve kord" (RTL 2003, 83, 1229)!);
3.4. kohustub Toetuse mittekasutamisel või mittesihtotstarbelisel kasutamisel tagastama Toetuse Muinsuskaitseametile täies ulatuses;
3.5. kohustub Toetuse osalisel kasutamisel tagastama Toetuse järelejäänud osa Muinsuskaitseametile.

Alates 01.09.2005 täpsustab amet lepinguvormi ka toetuse saaja poolt lepingusätete rikkumise juhtumi korral sanktsioonide rakendamise (toetussumma tagasimaksmise kord, tähtajad ja viivised) osas.

- *Lepingu täitmise aruannete kontrollimisel dokumenteerida kontrolli tulemused ja rikkumiste ilmnemisel nõuda antud toetused tagasi.*

Alates 01.09.2005 dokumenteeritakse ameti restaureerimisosakonnas eraldi kõik lepingute täitmise aruanded (senini fikseeriti tabelis aruande esitamise fakt) ning rikkumiste ilmnemisel algatatakse koostöös juriidilise nõunikuga menetlus toetuste osaliseks või täielikuks tagasisaamiseks.

Tegevuskulud: personalikulude arvestus, majandamiskulude arvestus, maksukohustused

- *Viia teenistujate palgaastmed vastavusse riigiteenistujate ametinimetuste ja palgaastmestiku seaduses kehtestatuga.*

Ameti teenistujate palgaastmed viiakse vastavusse riigiteenistujate ametinimetuste ja palgaastmestiku seaduses kehtestatuga 01.09.2005. Märgime siinkohal küll ära nimetatud seaduses kehtestatud palgaastmestiku vananemise ning seega ka antud tegevuse vähese kasuteguri ja otstarbekuse. Vanemametniku (ehk kõrgharidusega erialatöötaja) lubatud maksimaalne palgaaste on 26 ehk 5390 krooni, osakonnajuhtaja maksimaalne palgaaste 27 ehk 5820 krooni – ja seda olukorras, kus Vabariigi Valitsus ja teenistujate ametiliitude keskorganisatsioon TALO leppisid juba 2004. a lõpus kokku, et kõrgharidusega ametiühingusse kuuluvate töötajate palga alammäär on alates 2005. aastast 5960 krooni.

- Vältida kulutusi, mis on käsitatavad erisoodustustena ja toovad kaasa täiendavat kulu.

- Arvestada, deklareerida ja maksta erisoodustustena käsitatavatelt kulutustelt maksuseaduste alusel ettenähtud maksud.

Muinsuskaitseamet vaatab üle 2004.-2005. a tehtud kulud, mis on käsitletavad erisoodustusena ning püüab vältida tulevikus selliste kulude tekkimist.

Muud tähelepanekud

- Mälestistega seotud tööde tellimisel lähtuda muinsuskaitseseadusest ning sõlmida lepingud ainult muinsuskaitsealaseid tegevuslube omavate füüsiliste ja juriidiliste isikutega.

Kontrolli kohustus on ameti restaureerimisosakonnal. Lisaks restaureerimisosakonnale pannakse kontrollimise kohustus alates 01.09.2005 ka järelevalveosakonna maakondade vaneminspektoritele.
Lisaks sisaldub nimetatud kohustus Toetuse sihtotstarbelise kasutamise lepingus, p. 3.1: Omanik kohustub Toetust kasutama sihtotstarbeliselt punktis 2.1. märgitud Tööde eest tasumiseks, kusjuures töövõtja(te)ks valitakse mälestistel tegevusluba omav(ad) ettevõtja(d), Töid tehakse Muinsuskaitseametiga kooskõlastatud projekti järgi ja tagatakse Tööde muinsuskaitseline järelevalve;

- Asjade soetamisel ja teenuste tellimusel lähtuda riigihangete seadusest, mis tagab kasutatavate rahaliste vahendite kõige ratsionaalsema ja säästlikuma kasutamise.

Muinsuskaitseamet ei ole antud juhul rikkunud riigihangete seadust. Amet lähtus arvutite ostul PT Mikro AS-ilt kultuuriministeeriumi poolt 2001. a. tehtud IT-alase riigihanke tulemustest kui ministeeriumi koosseisu kuuluv asutus. Amet lähtub oma hangete teostamisel riigihangete seadusest ja heast tavast, mis tagab kasutatavate rahaliste vahendite kõige ratsionaalsema ja säästlikuma kasutamise.

2. Eelarve planeerimine ja täitmine

- Eelarve koostamisel võtta arvesse kõiki ameti tegevuse tulemusena saada olevaid tulusid.

- Pidevalt jälgida tegevuskulude eelarve täitmist ja vajaduse korral eelarvet korrigeerida.

- Täiendada sisekontrollisüsteemi selliselt, et oleks tagatud väljamaksete tegemine vastavuses riigieelarve seadusega määratud ja ametile kinnitatud eelarvekulude liigenduse ja sisuga.

Amet võtab arvesse kõiki prognoositavaid ameti tegevuse tulemusena saada olevaid tulusid 2007. ja järgnevate aastate eelarve projekti koostamisel.

Ameti 2004. a majanduskuludesse ei olnud planeeritud Pikk tn 2 ruumide edasiantud kulusid tuludena, kuid samas ei olnud eelarvesse planeeritud ka neid kulusid, ehk oli arvestatud koheselt vähendatud kuludena – summad ei olnud ei tuludes ega ka kuludes. Muinsuskaitseamet parandab vea ning kajastab edaspidi edasiantud kuludest saadud tulud majandustegevusest saadud tulude all ja kulud tegelike kulude all.

Ameti raamatupidamine jälgib tegevuskulude eelarve täitmist kvartaalselt ning korrigeerib eelarvet aasta III kvartali lõpus või IV kvartali jooksul, kuna tegevuskulud kvartaalselt erinevad (aasta alguses on suuremad administreerimiskulud, II ja III kvartalis suurenevad autokulud).

Samuti pööratakse edaspidi rohkem tähelepanu, et kinnitatud eelarvekulude liigendus oleks vastavuses riigieelarve seadusega määratud eelarvekulude liigenduse ja sisuga.

Anneli Randla
Muinsuskaitseameti peadirektori asetäitja teaduse alal peadirektori ülesannetes

LISA

Väljavõtted õigusaktidest ja Muinsuskaitse Nõukogu protokollidest:

1. Muinsuskaitseameti põhimäärus (kultuuriministri 28. märtsi 2002. a määrus nr 6 (RTL 2002, 48, 666, muudetud järgmiste määrustega (kuupäev, number, avaldamine Riigi Teatajas, jõustumise aeg): 15.12.2003 nr 22 (RTL 2003, 129, 2090), jõust. 19.01.2004, 28.05.2004 nr 5 (RTL 2004, 73, 1198), jõust. 15.06.2004, 18.01.2005 nr 1 (RTL 2005, 16, 156), jõust. 30.01.2005:

§8. Amet oma põhiülesannete täitmiseks:

11) algatab ja korraldab muinsuskaitsealaseid teaduslikke ja rakenduslikke uuringuid;
14) kogub, koostab ja levitab muinsuskaitsealast teavet ja metoodilisi materjale ning korraldab nende kasutamist oma arhiivi ja raamatukogu kaudu;
15) korraldab muinsuskaitsealast propagandat;

§16. Ameti peadirektori asetäitja teaduse alal:
1) korraldab ja koordineerib ameti muinsuskaitsealaseid alus- ja objektiuuringuid, teadus- ja publitseerimisalast tegevust;

2. Ülemaailmne kultuuri- ja looduspärandi kaitse konventsioon (vastu võetud 16. novembril 1972, Riigikogu poolt ratifitseeritud 05. aprillil 1995)

Artikkel 27
1. Käesoleva konventsiooni osalised riigid püüavad kõiki vastavaid vahendeid ja eriti selgitustöö- ja informatsiooniprogramme kasutades tugevdada oma rahvaste austust ja kiindumust konventsiooni 1. ja 2. artiklis määratletud kultuuri- ja looduspärandi vastu.
2. Nad kohustuvad informeerima üldsust laialdaselt seda pärandit ähvardavatest ohtudest, samuti abinõudest, mida rakendatakse käesoleva konventsiooni täitmiseks.

3. Arheoloogiapärandi kaitse Euroopa konventsioon (sõlmitud Vallettas 16. jaanuaril 1992, Riigikogu poolt ratifitseeritud 23. oktoobril 1996)

Artikkel 7
Arheoloogiliste leidude uurimise ja nende kohta teadmiste levitamise hõlbustamiseks kohustub iga pool:
i koostama või ajakohastama oma jurisdiktsiooni alla kuuluva ala arheoloogiliste leiupaikade ülevaateid, arvestust ning kaarte;
ii võtma kõikvõimalikke praktilisi meetmeid, tagamaks kirjastamiskõlblike teaduslike kokkuvõtete koostamise vahetult arheoloogiliste tööde lõppemise järel enne põhjalike uurimistulemuste publitseerimist.

4. Euroopa arhitektuuripärandi kaitse konventsioon (sõlmitud Granadas 3. oktoobril 1985, Riigikogu poolt ratifitseeritud 23. oktoobril 1996)

Artikkel 15
Iga pool kohustub:
1 arendama avalikkuse informeeritust arhitektuuripärandi konserveerimise väärtusest nii kultuurilise identiteedi elementide kui ka inspiratsiooni ja loovuse allikana praeguste ja tulevaste põlvkondade jaoks;
2 edendama sel eesmärgil informatsiooni levitamise ning informeerituse parandamise poliitikat, eriti kaasaegse side ja areneva tehnoloogia kasutamise teel, pidades silmas iseäranis:
a avalikkuse huvi tõstmist või suurendamist juba koolieast peale pärandi kaitsmise ja ehitusliku keskkonna ja arhitektuuri kvaliteedi vastu;
b kultuuripärandi ühtsuse ning arhitektuuri, kunsti, rahvakommete ja elulaadide vahel eksisteerivate seoste näitamist nii Euroopa, rahvuslikul kui ka regionaalsel tasandil.

5. ICOMOSi Veneetsia Harta – Mälestiste ja ajalooliste paikade konserveerimise ja restaureerimise rahvusvaheline harta (vastu võetud 31. mail 1964)

Artikkel 16.

Konserveerimis - restaureerimis-, samuti arheoloogiliste töödega peab alati kaasnema põhjalik dokumentatsioon analüütiliste ja kriitiliste aruannete näol, mis on illustreeritud jooniste ja fotodega. Dokumentatsioon peab hõlmama läbiviidavate tööde kõiki faase, nagu näiteks mistahes osade, samuti tööde käigus avastatud tehniliste ja formaalsete elementide eemaldamist, kindlustamist, paigutamist vastavatele kohtadele või täiendamist. Dokumentatsioon peaks paiknema mõne ühiskondliku organisatsiooni arhiivis, et uurijad seda kasutada saaksid. Soovitav on taoliste materjalide publitseerimine.

6. ICOMOSi Firenze Harta – Ajalooliste parkide kaitse harta (vastu võetud 21. mail 1981)

Artikkel 25.

Ajalooliste parkide vastu tuleb äratada huvi kõikvõimalikel viisidel, mis rõhutavad parkide väärtust kultuuripärandina, soodustavad nende hindamist ja suurendavad teadmisi parkide kohta. Selleks võivad olla teadusuuringute edendamine; rahvusvaheline informatsiooni vahetamine ja levitamine; trükiväljaanded, sealhulgas populaarteaduslikud; parkide külastamise soodustamine sobiva kontrolli all ning meedia käsutamine, et tõsta teadlikkust looduse ja ajaloopärandi austamise vajalikkusest. Kõige väljapaistvamad ajaloolised pargid esitatakse maailmapärandi nimekirja kandmiseks (The World Heritage List).

7. Riiklik programm „Pühakodade säilitamine ja areng“ (koostatud 31. detsembriks 2002, Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud 11. märtsil 2003)

4.1. Alamprogrammid /.../

4.1.1. Teaduskülje arendamine /.../

4.1.1.3. Publitseerimine ja populariseerimine

- **Ajalugu**. Käesoleva alamprogrammi raamidesse peaks mahtuma maakondlike kirikuajalooliste kogumike koostamine ja väljaandmine. Seni on erineva koostamisprintsiibi ja sisumahuga ilmunud Saaremaa, Viljandimaa, Järvamaa ja Raplamaa kogumikud. Neist viimane (K. Markus. *Raplamaa kirikud*. Muinsuskaitseamet, 2002), mis hõlmab kõikide konfessioonide kirikuid, võiks olla järgnevate tööde formaadi eeskujuks.

Koordineerima ja aktiviseerima peab seni küllalt juhuslikku üksikobjekte tutvustavate väljaannete (voldikud, brošüürid) koostamist.

Ses valdkonnas vajab kindlasti jätkuabi alustamisel olev üksikobjektide monograafiliste käsitluste sari.

Temaatiliste väljaannete viimase aja parimaks näiteks on Egle Tamme "Moodsad kirikud", Eesti Arhitektuurimuuseum, 2001. Selles valdkonnas on üheks oluliseks projektiks varemetes ja hävimisohus kirikute dokumenteerimine, kuna paljudele objektidele oleks selline jäädvustamine hetkel ainsaks säilimisvõimaluseks (näiteks lähiajal kokkuvarisev Kaika EAÕK).

- **Restaureerimine-konserveerimine ja hooldus.** Tähtsaimaks töölõiguks on valdajatele ja praktikutele suunatud metoodiliste juhendmaterjalide publitseerimine. See tähendab Muinsuskaitseameti poolt edukalt käivitatud tõlke- ja originaalmaterjalide (näit. Kirikute hooldamine, 1996; Kirikute kütmine, 1999) väljaandmise jätkamist.

Algatama peab olulisemate restaureerimistööde aruannete publitseerimise.

Kokkuvõte: alamprogrammi tähtsamad ülesanded:

- /.../
- Ajalooalaste, restaureerimisteoreetiliste ja -praktiliste ning hooldusteemaliste materjalide koostamine ja publitseerimine

8. VÄLJAVÕTE MUINSUSKAITSE NÕUKOGU KOOSOLEKU PROTOKOLLIST

Tallinn 10. detsember 2004

Võtsid osa: Priit Herodes, Mart Kalm, Mart Keskküla, Krista Kodres, Valter Lang, Toomas Tamla, Heino Uuetalu, Trivimi Velliste, Helje Vernomasing

Puudusid: Kaur Alttoa, Heiki Pärdi, Urve Sinijärv

Juurde kutsutud: Agne Trummal, Anneli Randla (Muinsuskaitseamet);

Leele Välja (TKVA)

Juhatas Toomas Tamla

Protokollis Carolin Pihlap

MUINSUSKAITSE NÕUKOGU PÄEVAKORRAS:

/.../

5. Muinsuskaitseameti teadustegevuse töövaldkonna aruanne ja tulevikuplaanid.

Nõukogu tunnustas Muinsuskaitseametit teadustegevuse töövaldkonnas senitehtu eest ning kiitis põhimõtteliselt heaks kavandatud tegevuse 2005. aastaks.

9. VÄLJAVÕTE MUINSUSKAITSE NÕUKOGU KOOSOLEKU PROTOKOLLIST

Tallinn 13. juuni 2005

Võtsid osa: Kaur Alttoa, Mart Kalm, Mart Keskküla, Krista Kodres, Valter Lang, Heiki Pärdi, Toomas Tamla, Heino Uuetalu, Trivimi Velliste, Helje Vernomasing

Puudusid: Priit Herodes, Urve Sinijärv

Juurde kutsutud: Agne Trummal, Anneli Randla, Ilme Mäesalu (Muinsuskaitseamet)

Boris Dubovik (Tallinna Kultuuriväärtuste Amet)

Juhatas Toomas Tamla

Protokollis Carolin Pihlap

MUINSUSKAITSE NÕUKOGU PÄEVAKORRAS:

1. **Muinsuskaitseameti teaduslikest väljaannetest.**

OTSUSTATI:

Nõukogu on veendumusel, et olukorras, kus ükski teine riiklik institutsioon kultuurimälestiste uurimisega ei tegele, on materiaalse kultuuripärandi teaduslik uurimine, uurimise initsieerimine ja uurimustulemuste publitseerimine Muinsuskaitseameti ühe põhiülesandena vältimatu. Muinsuskaitsealaste teaduslike väljaannete kirjastamise kohustus tuleneb ka Riigikogu poolt ratifitseeritud rahvusvahelistest konventsioonidest (nt „Arheoloogiapärandi kaitse Euroopa konventsioon" artikkel 7) ning Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud riiklikust programmist "Pühakodade säilitamine ja areng". Nõukogu tervitab Muinsuskaitseameti senist praktikat müüa oma publikatsioone kättesaadava hinnaga.